

AKCIONI PLAN POLITIKE ZA MLADE U VOJVODINI

*Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu
u partnerstvu sa Omladinskim Savetom Vojvodine*

*Novi Sad
avgust 2004. godine*

SADRŽAJ

SADRŽAJ	2
UVOD	3
PROCES IZRADE AKCIONOG PLANA POLITIKE ZA MLADE U VOJVODINI	4
POLITIKA ZA MLADE I AKCIONI PLANovi	7
1. OBRAZOVANJE MLADIH	7
2. ZAPOŠLJAVANJE MLADIH	10
3. ZDRAVLJE MLADIH	14
4. KULTURA I SLOBODNO VREME MLADIH	21
5. AKTIVNO UKLJUČIVANJE MLADIH U DRUŠTVO, IZGRADNJA CIVILNOG DRUŠTVA, VOLONTERIZAM	25
6. MOBILNOST I INFORMISANJE MLADIH	32
7. EKOLOGIJA I ODRŽIVI RAZVOJ	36
8. SOCIJALNA POLITIKA PREMA MLADIMA	41
RADNI PLAN I FINANSIRANJE AKCIONOG PLANA POLITIKE ZA MLADE U VOJVODINI	46
EVALUACIJA I MONITORING AKCIONOG PLANA POLITIKE ZA MLADE U VOJVODINI	47
PREPORUKE ORGANIMA LOKALNE SAMOUPRAVE	47

UVOD

Akcioni plan politike za mlade u Vojvodini je dokument koji definiše:

- Presek trenutnog stanja položaja mladih u Vojvodini i analizu problema sa kojima se najčešće mladi sreću (politika za mlade) i
- Formulisanje mera za rešavanje definisanih problema mladih ljudi (akcioni plan)

iz sledećih oblasti:

- 1. OBRAZOVANJE MLADIH**
- 2. ZAPOSŁJAVANJE MLADIH**
- 3. ZDRAVLJE MLADIH**
- 4. KULTURA I SLOBODNO VREME MLADIH**
- 5. AKTIVNO UKLJUČIVANJE MLADIH U DRUŠTVO, IZGRADNJA CIVILNOG DRUŠTVA, VOLONTERIZAM**
- 6. MOBILNOST I INFORMISANJE MLADIH**
- 7. EKOLOGIJA I ODRŽIVI RAZVOJ**
- 8. SOCIJALNA POLITIKA PREMA MLADIMA**

Inicijalnu ideju za izradu ovog dokumenta predstavlja odsustvo strateškog programa za mlade, kao i pitanje razumevanja mladih i problema sa kojima se ova populacija suočava. Na izradi Akcionog plana politike za mlade u Vojvodini su partnerski učestvovali Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu i Omladinski savet Vojvodine uz učešće:

- Pokrajinskih sekretarijata u zavisnosti od oblasti,
- Lokalnih samouprava putem javne rasprave,
- medija i
- organizacija mladih sa teritorije AP Vojvodine.

Partnerski odnos Državnih organa uprave (Pokrajina i Lokalna samouprava) i nevladinih organizacija u procesu izrade dokumenta doprineo je tome da je Akcioni plan politike za mlade u Vojvodini realan i u praksi primenjiv.

PROCES IZRADE AKCIONOG PLANA POLITIKE ZA MLADE U VOJVODINI

1. Priprema Konferencije

a) *Formiranje Organizacionog odbora konferencije*

b) *Upoznavanje Izvršnog veća Vojvodine sa sadržajem Konferencije i razvojnim planovima Politike za mlade u Vojvodini*

Informacijom o Konferenciji o Akcionom planu politike za mlade u Vojvodini od 29.10.2002. godine, Izvršno Veće AP Vojvodine je upoznato sa sadržajem Konferencije i svojim zaključcima je:

- podržalo Konferenciju,
- zadužilo Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu da prati rad radnih grupa oformljenih na Konferenciji,

obavezalo Pokrajinske sekretarijate da u sastav radnih tela imenuju svoje predstavnike i pruže pomoć i saradnju radnim grupama Konferencije u oblastima iz svoje nadležnosti.

2. Konferencija o Akcionom planu politike za mlade u Vojvodini

U novembru 2002 godine Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu je u partnerstvu sa Omladinskim Savetom Vojvodine organizovao okupljanje organizacija mladih i organizacija koje se bave mladima a deluju na teritoriji Vojvodine sa namerom da se počne sa izradom Akcionog plana Politike za mlade u Vojvodini. Na Konferenciji je bilo 80ak organizacija i 200 učesnika.

3. Rad u radnim grupama

Na Konferenciji su oformljene RADNE GRUPE iz sledećih oblasti:

1. *OBRAZOVANJE MLADIH*
2. *ZAPOŠLJAVANJE MLADIH*
3. *ZDRAVLJE MLADIH*
4. *KULTURA I SLOBODNO VREME MLADIH*
5. *AKTIVNO UKLJUČIVANJE MLADIH U DRUŠTVO, IZGRADNJA CIVILNOG DRUŠTVA, VOLONTERIZAM*
6. *MOBILNOST I INFORMISANJE MLADIH*
7. *EKOLOGIJA I ODRŽIVI RAZVOJ*
8. *SOCIJALNA POLITIKA PREMA MLADIMA*

Svaka grupa se sastoji od: koordinatora, eksperata iz pomenutih oblasti (kako iz IV AP Vojvodine – koji su određeni od strane Pokrajinskih sekretarijata, tako i nezavisnih eksperata), zainteresovanih učesnika Konferencije koji su se opredelili za određene grupe u zavisnosti od oblasti delovanja njihove matične omladinske organizacije.

Nakon Konferencije su održavani radni sastanci. Sastanci su održavani u prostorijama Izvršnog Veća Vojvodine, Skupštine AP Vojvodine, kao i u omladinskim organizacijama u Novom Sadu do maja 2003. godine. Kao rezultat je dobijena Radna verzija politike za mlade u Vojvodini koja je sadržavala presek trenutnog stanja položaja mladih u Vojvodini i analizu problema sa kojima se najčešće mladi sreću.

Za potrebe izrade dokumenta korišćeni su podaci sledećih Institucija i organizacija:

Skupština AP Vojvodine	Odeljenje za maloletničku delikvenciju
Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje i kulturu	Savez socijalnih radnika AP Vojvodine
Pokrajinski sekretarijat za informacije	- Invaliske organizacije Vojvodine
Pokrajinski sekretarijat za propise, upravu i nacionalne manjine	Distrofičari
Pokrajinski sekretarijat za zaštitu životne sredine i održivi razvoj	Paraplegičari
Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova	Paralizovani
Pokrajinski zavod za zaštitu prirode Vojvodina šume	Gluvonemi
Dom zdravlja Novi Sad	Slabovidni i slepi
Komisija za kategorizaciju dece i omladine	Transplantirani i dijalizirani
Republički zavod za statistiku	Dijabetičari
Sektor za statistiku Novi Sad	Savez organizacija za pomoć mnro u AP Vojvodini
MUP – Sekretarijat unutrašnjih poslova u Novom Sadu	Invalidi rada
	Društvo defektologa Vojvodine
	Društvo multipleks skleroze
	Savez društava za borbu protiv šećerne bolesti

5. Javna rasprava radne verzije Politike za mlade putem okruglih stolova (DIJALOG ZA BUDUĆNOST)

Oformljena strategija za mlade u Vojvodini morala bi da dobije potvrdu na lokalnu tj. u manjim centrima koji okupljaju okolne lokalne inicijative mladih. Kako bi se usaglasili stavovi učesnika u radnim grupama i drugih mladih ljudi koji nisu imali prilike da učestvuju u radnim grupama, dokument i njegova struktura su stavljeni na javnu raspravu tokom leta 2003. godine. Cilj javne rasprave je bio dvostruki. Sa jedne strane da se predstavi lokalnim omladinskim inicijativama i da se čuje njihovo mišljenje i da se obezbedi podrška kod lokalnih vlasti tj. opštine za sprovođenje Akcionog plana. Sekundarni cilj je bio i da se poboljša saradnja između lokalnih vlasti i omladine.

Radna verzija dokumenta politike za mlade u Vojvodini je bila postavljena na internet adresi: www.omladina.org.yu, svaka radna grupa je imala svoj forum, tako da je mogućnost davanja predloga i sugestija na dokument bila otvorena za sve zainteresovane, a ne samo aktivne učesnike okruglih stolova.

Učesnici okruglih stolova su bili:

- Predstavnici lokalnih omladinskih organizacija, kao i organizacija koje se bave mladima
- Predstavnici lokalne samouprave
- Predstavnici medija
- Predstavnici podmladaka političkih partija
- Koordinatori radnih grupa Akcionog plana politike za mlade u Vojvodini – Omladinski savet Vojvodine
- Predstavnici Sekretarijata za sport i omladinu IV AP Vojvodine

6. Evaluacija okruglih stolova

Evaluacija se odvijala u radnim grupama tokom jeseni 2003. godine koristeći informacije koje su dobijene na okruglim stolovima. Nakon razmatranja istih i eventualnih izmena Radne verzije dokumenta Politike za mlade u Vojvodini dobila se konačna verzija dokumenta Politike za mlade u Vojvodini.

7. Utvrđivanje konkretnih mera (Akcioni plan)

Na osnovu dokumenta Politika za mlade u Vojvodini radne grupe su izradile Radne verzije akcionih planova (zima 2003/2004) koji su se tokom godine usaglasili sa operativnim planovima Pokrajinskih sekretarijata. Time smo dobili realan i u praksi primenjiv dokument - Akcioni plan politike za mlade u Vojvodini.

POLITIKA ZA MLADE I AKCIONI PLANOVI

1. OBRAZOVANJE MLADIH

Presek trenutnog stanja i analiza problema:

Oslanjajući se na osnovne uloge različitih vidova obrazovanja - razvoj ukupnih potencijala ličnosti i usklađenost sa društvenim potrebama; obrazovanje zamišljamo kao *doživotni proces sticanja znanja, veština i stavova*, sa ciljem da omogući mladoj osobi da prepozna i ostvari svoje afinitete i potrebe i postane autentična, samostalna i posvećena ličnost u okviru društva.

Obrazovni sistem kakav sada postoji – škole, nastavni metodi i veliki deo nastavnih programa – ustanovljen je tokom perioda socijalizma (1945/2000). Sistem obrazovanja u Srbiji, ostavljen je bez ugrađenog mehanizma za oporavak i razvoj. Još 1989. godine je postalo jasno da sistem zahteva reformu kako bi se prilagodio ekonomskoj i društvenoj realnosti na pomolu. Umesto toga, vlada je svoju energiju usmerila ka očuvanju sistema u svom postojećem obliku.

Raslojavanje i osiromašenje društva i ekonomska nestabilnost, stvorili su poremećen sistem vrednosti a obrazovni sistem nije usmeravao decu i mlade ka istinskom razvoju niti im nudio mogućnosti i perspektivu. Usled nedostatka materijalnih sredstava i borbe za egzistenciju, došlo je do pada kvaliteta obrazovanih sadržaja i nastavnog kadra. Dovelolo je do deficita u obrazovanju u svakom pogledu.

Obrazovanje smo sagledali kao celinu koju čine:

1.1. FORMALNO OBRAZOVANJE: hijerarhijski uređen, vremenski stepenovan obrazovni sistem koji se sprovodi od osnovnih, preko srednjoškolskih, do visokoškolskih institucija.

Obrazovni sistem u Vojvodini ne pruža dovoljno pojedincu/ki prostor za lični napredak i razvoj autentične ličnosti sa sopstvenim potrebama, afinitetima i interesovanjima; ne usmerava mlade i ne nudi mogućnosti za razvoj interesovanja i osmišljavanje slobodnog vremena; postoji veliki jaz i nerazumevanje između učenika i predavača; vannastavne aktivnosti su reducirane i nastava ne sadrži integrisane sadržaje kao ni vezu sa stvarnim svetom i praksom.

1.2. ŽIVOTNO OBRAZOVANJE: proces gde svaki pojedinac/ka stiče stavove, vrednosne norme, veštine i znanja iz svakodnevnog iskustva, kao što su ona iz porodice, od prijatelja, grupe vršnjaka, medija i drugih uticajnih činilaca u svom okruženju. Važno je istaći i ulogu religije i crkava u prenošenju trajnih ljudskih vrednosti, te i ulogu nacionalnih zajednica u formiranju samosvesti o identitetu omladine.

Obrazovni i kulturni sadržaji su smanjenji; smanjena pokretljivost mladih; negativan uticaj porodice i vršnjaka. Mladi u ruralnim sredinama nemaju obrazovnih sadržaja sem mogućnosti da u svom selu pohađaju osnovnu školu.

1.3. NEFORMALNO OBRAZOVANJE: organizovana obrazovna aktivnost van okvira ustanovljenog formalnog sistema koja služi različitim ciljnim grupama i ima određene sazajne ciljeve; pruža obrazovanje, razvija samostalnost i neguje sistem vrednosti. To su organizacije, klubovi, udruženja kao i neformalne edukacije: seminari, treninzi i drugo.

Ograničena je ponuda organizacija koje se bave neformalnim obrazovanjem; pomenute organizacije i programi su slabo dostupni javnosti. Slaba saradnja između škola i srodnih organizacija kao i institucija koje se bave statusom mladih u društvu. Volonterski rad nije priznat.

Svaki od tri navedena tipa obrazovanja igra specifičnu ulogu, druga dva ga dopunjuju, a sva tri su neophodna da bi se došlo do željenih rezultata.

REFORMA ŠKOLE

Cilj obrazovanja u Srbiji jeste osposobljavanje mladih da:

- aktivno i odgovorno učestvuju u ekonomskom, društvenom i kulturnom životu, i doprinose demokratskom, ekonomskom i kulturnom razvoju društva;
- uspešno zadovoljavaju sopstvene potrebe i interesovanja, razvijaju sopstvenu ličnost i potencijale uz poštovanje drugih osoba, njihovog identiteta, potreba i interesa.

Preuzeto sa zvanične internet prezentacije Ministarstva prosvete i sporta Republike Srbije (oktobar 2003)

«Nije dovoljno izjednačiti obrazovanje sa školovanjem ili formalnim obrazovanjem uopšte ... da bi došlo do stvarne promene na bolje, formalno, životno i neformalno obrazovanje su najdelotvornija sredstva koja društvo poseduje kako bi se suočilo sa izazovima i potražilo nova rešenja za oblikovanje pristupa mladima i obrazovanju ...»

Mere za rešavanje definisanih problema (akcioni plan do 2008. godine):

- Pružiti pojedincu/ki prostor za lični napredak i razvoj autentične ličnosti sa sopstvenim potrebama, afinitetima i interesovanjima.
- Prihvatiti obrazovanje kao životni proces sa podjednakom važnošću formalnog, neformalnog i životnog obrazovanja.
- Prihvatiti obrazovanje kao način postizanja ravnopravnosti u društvu i tolerancije.
- Ponuditi učenje iz drugih kultura kao model sticanja novih perspektiva i tolerancije.
- Podržati reformu školskog sistema.
- Podržati saradnju medju školama i univerzitetima, omladinskim organizacijama i klubovima.
- Omogućiti aktivnu saradnju škola i univerziteta sa poslodavcima.
- Podržati učešće mladih u kreiranju obrazovnih programa i obuke.
- Obogatiti obrazovne sadržaje uvodjenjem aktivnog korišćenja interneta i učenjem on-line.
- Dati šansu organizacijama koje se bave neformalnim obrazovanjem da razviju i obogate svoju ponudu.
- Promovisati važnost volonterskog rada.

- Priznati volonterski rad svakog pojedinca kao i stečena znanja i veštine u neformalnom obrazovanju

AKCIONI PLAN MERA ZA 2005. GODINU

1.3. Neformalno obrazovanje		
<i>problem</i>	<i>mere</i>	<i>kako</i>
Ogranizacije koje se bave neformalnim obrazovanjem ne uživaju zaslužen ugled i status u društvu.	Uraditi detaljno istraživanje i napraviti preciznu evidenciju omladinskih organizacija koje se bave neformalnim obrazovanjem. Napraviti bazu podataka realizovanih projekata u poslednje tri godine.	Istraživanje Objavljivanje publikacije sa podacima koji su dobijeni Medijska kampanja Seminari Forumi Zajedničke akcije
Ograničena ponuda organizacija koje se bave neformalnim obrazovanjem.	Raditi na animiranju organizacija da se specijalizuju za programe za mlade.	
Programi su slabo dostupni javnosti.		
Slaba saradnja između škola i organizacija kao i institucija koje se bave statusom mladih u društvu.	Uspostaviti saradnju između škola i organizacija «u kraju».	Zajedničke akcije i kampanje
Volonterski rad nije priznat.	Medijski što više pratiti volonterski rad kao i sve aktivnosti koje su vezane za razvoj volonterizma.	
1.2. Životno obrazovanje		
<i>problem</i>	<i>mere</i>	<i>kako</i>
Smanjena pokretljivost mladih.	Omogućiti veću pokretljivost mladih i organizovanu razmenu sa ostalim mladim ljudima u Vojvodini.	Organizovati zajedničke aktivnosti, stručne ekskurzije i posete.
	Pružiti mladima informacije o mogućnostima putovanja	Uraditi informatore o mogućnostima putovanja i obrazovnih sadržaja u Vojvodini
Nedovoljna povezanost unutar vršnjačke grupe i mladih uopšte	Omogućiti prilike za umrežavanje mladih shodno interesovanju ili struci.	Zajedničke aktivnosti Smotre Forumi Debatni klubovi

Prave vrednosti življenja su zanemarene, mladi usvajaju negativne modele.	Promovisati kvalitetne obrazovne sadržaje.	Medijska kampanja Promotivni materijal Obrazovni materijal
Mladi u ruralnim sredinama nemaju obrazovnih sadržaja sem mogućnosti da u svom selu pohađaju osnovnu školu.	Podržati rad omladinskih organizacija i nastajanje novih organizovanih grupa u malim mestima. Promovisati život na selu i vrednosti ruralne sredine. Omogućiti aktivno korišćenje interneta i učenja on-line u malim sredinama.	Inicirati omladinski aktivizam u malim mestima i omogućiti podršku. Kampanje Seminari i obuke Računarske radionice

2. ZAPOŠLJAVANJE MLADIH

Presek trenutnog stanja i analiza problema:

Društveni faktori utiču na pružanje mogućnosti mladim ljudima za zaposlenje, a ujedno su i nosioci nezaposlenosti mladih. Stubovi društva i savremene države svojim radom i koordinacijom, treba da omoguće prilike i ponude platforme za rešavanje svih društvenih problema a samim tim i da zapošljavaju mlade ljude odmah po završenom obrazovnom procesu. Identifikovani su: državni organi; državne institucije – tržište rada; ekonomski sektor – privredni i ekonomsko-bankarski sektor; nevladin sektor, omladinske organizacije; državne i privatne institucije formalnog obrazovanja – osnovno, srednje, više obrazovanje.

U identifikovanim društvenim nosiocima, uočena je nepovezanost svih sektora koja predstavlja izvor problema zapošljavanja mladih u Vojvodini; nepovezanost Univerziteta sa ekonomijom, neusklađeni planovi sekretarijata sa ekonomskim i nevladinim sektorom kao i drugim institucijama.

Prema osnovi demografsko-geografske strukture u Vojvodini, prirodna je podela na dve sredine koje imaju jedinstvene i unikatne probleme i uticaje. Prva podela mladih ljudi jeste na osnovu okoline, okruženja i sredine u kojoj se nalaze: *ruralna i gradska sredina*.

Ruralna (seoska) sredina

Zahvaćeni društvenim uticajima, mladi u manjim sredinama imaju velike društvene invaliditete. Nepristupačnost informacija, medija, obrazovanja, kako formalnog tako i neformalnog, stvorila je apatiju mlade populacije na selu. Njihova želja za odlaskom u grad je izražena u skoro stoprocentnom postotku i time prouzrokuje jedan od najvećih društvenih problema – "starenje sela". Pored nedostatka savremene komunikacije u ruralnim sredinama pojavljuje se i faktor nepostojanja ekonomskih prilika za razvoj ne-poljoprivrednih preduzetničkih modela, kao i neinvestiranje u slične modele za razvoj male privrede i proizvodnje u malim sredinama.

Urbana (gradska) sredina

U velikom broju velikih industrijskih gradova u Vojvodini, postoje dve vrste faktora koji su izraženi: socijalni i ekonomski faktori. Socijalni faktori su lični doživljaji pojedinaca, stanje njihove svesti, kao i faktori koji utiču na formulaciju njihovog

mišljenja, životnih standarda. Izražena je sveopšta apatija sa asocijativnošću, ksenofobičnošću, poremećenim sistemom vrednosti pojedinca u gradskoj sredini. Moralna degradacija je postala bolest mladih ljudi. Svi sociološki faktori se mogu povezati sa ekonomskim faktorima u društvu. Samo društvo je prožeto sivom ekonomijom, loša ekonomska situacija omogućava stvaranje pogrešnih idola u društvu (turbo folk generacija, mafija kao model idola). A kao potpuno marginalizovan uticaj je i životna sredina, odnosno njena zagađenost.

2.1. EDUKACIJA

Osnovno pravo mladih je da im se omogući da pre svog zaposlenja steknu adekvatna i kvalitetna znanja i veštine koja im omogućavaju da kompetentno rade na poslovima koje samostalno izaberu - sloboda izbora znanja i veština. Pristup edukaciji bi trebalo da imaju svi mladi i to pristup kvalitetnom znanju koje ne ograničava i usmeruje već otvara mogućnosti. Stečena znanja moraju da budu dovoljno primenjiva na tržištu rada i uklopljena u potrebe društva. Kvalitet obrazovanja treba mora biti osiguran stalnom kontrolom kvaliteta i afirmacijom programa obrazovanja.

2.1.1. Formalno obrazovanje

Institucije formalnog obrazovanja moraju pružiti teorijsku osnovu sa praktičnom primenom znanja i veština. Formalno obrazovanje se ne sme zasnivati na neprimenjivim znanjima, a ni na stručno veoma uskim, sa nemogućnošću daljeg nadograđivanja u željenim oblastima. Mladima treba da se omogući da steknu veštine učenja koje im pružaju prilagodljivost na tržištu rada, a sve ovo sada nije prisutno i moguće.

2.1.2. Neformalno obrazovanje

Društveni procesi neprestano se odvijaju i menjaju izgled i potrebe društva. Jedan deo naučnih disciplina odumire dok se druge, zasnovane na novim teorijama, svakodnevno rađaju. Formalno obrazovanje se sporije menja u skladu sa potrebama društva i to je ujedno i osnovna mana formalnog obrazovanja. Zbog nedostatka dovoljno efikasnog modela fleksibilnog formalnog obrazovanja, neformalna edukacija je nosilac smanjenja jaza između postojećeg i potrebnog obrazovanja, naučnih disciplina i želja mladih ljudi.

Razvoj preduzetničkog duha

Samostalna ličnost je sposobna da kreira sopstveno mesto u društvu i sopstveno buduće zaposlenje. Odmah po sticanju potrebnih znanja preuzima inicijativu za svoje napredovanje u društvu. Razvojem različitih veština kod mladih ljudi omogućava se veća verovatnoća zapošljavanja. Mladi kao nosioci razvoja su društvena grupa sa najvećim sposobnostima za usvajanje novih tehnologija. Potrebno je transparentno nastupiti i napraviti dostupnim svim mladima sve prilike, informacije i mogućnosti za razvoj preduzetništva, kao i njihovo uključivanje u procese donošenja odluka i programa.

2.2. ZAKONSKA REGULATIVA

Mere za zapošljavanje i mere za samozapošljavanje

Zakonski okviri su osnovne barijere u razvoju ekonomije regiona. Kreditiranje malog i srednjeg preduzetništva, javnost i dostupnost informacija, transparentnost rada nadležnih institucija i zbrinjavanje viška zaposlenih su neki od osnovnih zakonskih programa koji treba da podstaknu zapošljavanje i samozapošljavanje mladih.

2.2.1. Poreski sistem

2.2.1.1. Uvozno-izvozni porezi i dažbine – carina, akciza

Kroz posebne poreske mere za uvozno-izvozne poslove se vrši stimulisavanje razvoja preduzetništva i razvoja malih i srednjih preduzeća. Potrebna je jača stimulaciona politika za plasman domaćih proizvoda na inostrana tržišta, kao i ukidanje dvostrukog oporezivanja (stranih pravnih lica kod nas i domaćih pravnih lica u inostranstvu) sa akcentom na mala i srednja preduzeća posebno u DKMT regiji.

2.2.1.2. Stimulativni porezi za zapošljavanje

Uvođenjem poreskih olakšica, preduzeća bi bila stimulisana da u većoj meri zapošljavaju mlade.

2.2.1.3. Rad i radni odnosi

Mladi su, usled nedostatka iskustva, okarakterisani kao manje kvalifikovani, i stoga je potrebna posebna poslovno-zakonska politika koja štiti mlade i njihova prava na radnim mestima.

2.2.2. Administracija

Zbog nemogućnosti sticanja radne prakse mladima je teže da dođu do radnih mesta. Preveliki je obim administracionih poslova u okviru zapošljavanja i ne postoji olakšavanje ispunjenja potrebne administracije za mlade kroz jasne zakonske forme (easy use friendly guide).

2.2.3. Bankarsko-kreditni sistem i investicioni programi

Nema kreditnih povlastica za mlade koji se samozapošljavaju i otvaraju mala i srednja preduzeća, a takođe ni mogućnosti povoljnih kratkoročnih i dugoročnih kredita.

2.3. KOMUNIKACIJA

Koordinacija i dobro razvijeni sistemi dvosmerne, multimerne komunikacije između osnovnih društvenih faktora su potrebni za evoluciju i napredovanje civilnog društva. Faktori društva su uzrok i rešenje svih opštedruštvenih problema koji stvaraju pozitivno ili negativno okruženje za dalji razvoj. Nezaposlenost spada u grupu ključnih društvenih problema.

2.3.1. Državne institucije

Nisu prisutne jasno definisane transparentne procedure zapošljavanja, tačni podaci o zaposlenju, konstantna istraživanja o nezaposlenosti i društvenim potrebama i potrebnim obrazovnim profilima. Država je obavezna da stvori jasnu piramidalnu strukturu institucija koje će regulisati stanje na polju zapošljavanja.

2.3.1.1. Lokalne - Gradske

2.3.1.2. Pokrajinske

2.3.2. Privredno-ekonomski sektor

Nedostaje platforma o tehnološkom razvoju Vojvodine, sa usklađenim potrebnim obrazovnim profilima i usklađenost planova i programa razvoja sa obrazovnim institucijama i organizacijama koje se bave neformalnom edukacijom. Znanja i veštine mladih ljudi treba da odgovore na potrebe na tržištu rada.

2.3.3. Nevladine organizacije – Udruženja građana

Misija organizacija koje se bave edukacijom nije usmerena ka smanjivanju jaza između potrebe obrazovnih profila na tržištu i institucija formalnog obrazovanja. Plan i program Univerziteta i srednjih škola je inertan u poređenju sa prilagodljivošću programa rada nevladinih organizacija na edukaciji potrebnih obrazovnih profila. Formalno i neformalno obrazovanje se ne dopunjuju i usklađuju svoje programe rada, što je neophodno za kvalitetan obrazovni sistem.

2.3.4. Univerzitet – Institucije formalnog obrazovanja

Univerzitet nema težnju da aktivno učestvuje u stvaranju buduće slike privrednog okruženja. Nisu usaglašene potrebe na kadrovskom i istraživačko-tehnološkom planu između privrede i Univerziteta i srednjih škola.

Mere za rešavanje definisanih problema (akcioni plan do 2008. godine):

Metoda	Cilj	Kada
Štampanje vodica	Transparentnost i dostupnost informacija o zakonskoj regulativi zapošljavanja i investiciono-kreditnim programima	Do kraja februara svake godine (2005.-'08.)
Kurs (seminar, trening)	Osposobljavanje mladih ljudi za poslovnu komunikaciju: Kako pisati CV, ponašanje tokom intervjua, pisanje motivacionog pisma	Dva puta godišnje, svake godine (2005.-'08.)
Seminari, tribine, kampanje	Razvijanje preduzetničkog duha (rad na informisanju i motivaciji)	Svake godine (2005.-'08.)
Edukacija	Razvoj poslovne ideje, planiranje realizacije, izrada biznis plana	Jednom godišnje svake godine (2005.-'08.)
Edukacija	Obuka rada na racunaru standardnih windows alata, u skladu sa osnovnim potrebama svake kancelarije, potrebama tržišta	Dva puta godišnje svake godine (2005.-'08.)
Konferencija	Povezivanje lokalnih vlasti, lokalnog ekonomskog sektora u cilju transparentnog zapošljavanja i predstavljanja mogućnosti zapošljavanja	Jednom godišnje svake godine (2005.-'08)
Web publikacija	Pravljenje rang liste mladih na osnovu njihovih rezultata sa Univerziteta, iskustva iz određenih oblasti, motivacije, ličnih sposobnosti, intervjua.	“Osvežiti” novim informacijama svaka tri meseca
Savetodavno telo pri vladi sa aktivnim	Za pružanje pomoći projektima organizacijama mladih koje pripremaju mlade za nastupanje na	Svake godine

učešćem NVO omladinskog sektora	tržištu rada	
Edukacija	Program samozapošljavanja mladih s ciljem prepoznavanja ličnih potencijala, upoznavanje metoda i tehnika aktivnog traženja posla, menadžmenta, dalje školovanje u svrsi nalaženja adekvatnijeg zapošljenja	Svake godine
Seminar-takmičenje za najtalentovanije mlade i njihovo zapošljavanje	U dogovoru sa ekonomskim sektorom, Univerzitetom u Novom Sadu, pozivanje mladih na takmičenje u okviru kojega će se rangirati najbolji i direktno biti zapošljavani u privredi ili državnoj upravi. Ocenjivanje na osnovu: formalnog obrazovanja, CV, intervjuja, testova inteligencije i sposobnosti, praktičnih rešavanja problema. Smanjenje "odliva mozgova".	U Junu svake godine

3. ZDRAVLJE MLADIH

Presek trenutnog stanja i analiza problema:

"Zdravlje je ne samo odsustvo bolesti, nego stanje potpunog psihičkog, fizičkog i socijalnog blagostanja"

Problem sa kojim su suočeni mladi ljudi u Vojvodini jeste da zdravstvena kultura nije na dovoljno dobrom nivou (nedovoljna podrška i briga vlasti, porodice i pojedinca) usled nedovoljne informisanosti, nepostojanja zdravstvenog obrazovanja u školskom sistemu i neadekvatne zdravstvene zaštite. Naročitih problema imaju mladi sa invaliditetom i socijalno ugroženi mladi, koji se svrstavaju u posebno ranjive/osetljive grupe, jer su im zdravstvena zaštita i preventivne aktivnosti najčešće potpuno nedostupne.

Mladi ljudi danas nisu dovoljno informisani o sopstvenom psiho-fizičkom stanju i ne postoji adekvatan sistem informisanja u ovoj oblasti koji bi bio dostupan svima. Servisi koji pružaju informacije o zdravlju mladih ljudi, uglavnom su nedostupni ili funkcionišu u određeno vreme koje mladim ljudima ne odgovara. Takođe, takve službe nisu dovoljno promovisane, pa mladi često i ne znaju da one postoje. Problem diskriminacije, tabua i predrasuda i dalje je vrlo izražen, pa ukoliko se mlad čovek brine za svoje zdravlje to se najčešće povezuje sa tim da je već bolestan, inficiran i sl. Sistem informisanja putem štampanih i elektronskih medija neprilagođen je i čak kontraproduktivan kada je tema zdravlja u pitanju.

Zdravstveno obrazovanje još uvek ne postoji u vaspitno-obrazovnom sistemu (u narednoj školskoj godini krenuće u prvom razredu osnovne škole, što nije dovoljno, ali je ohrabrujuće). Samim tim što ne postoji zdravstveno obrazovanje, mladi ljudi su prinuđeni da znanje stiču na razne načine, koji su često neadekvatni i nesigurni.

Zdravstvena zaštita nije adekvatna i okrenuta mladima i zadovoljavanju njihovih potreba i problema. Dugo se čeka kod lekara, pauze su takođe duge i česte što demotivise mladog čoveka.

Sa obzirom na gore navedene faktore koji utiču na zdravstveno stanje mladih u Vojvodini možemo reći da je briga i podrška vlasti, porodice i samog mladog čoveka nedovoljna i nije usmerena na rast i razvoj ličnosti.

U daljem tekstu biće istaknuti zdravstveni problemi koji su trenutno prisutni u populaciji mladih od osnovnoškolskog doba do 29 godina:

3.1. FIZIČKA NEAKTIVNOST

Fizička neaktivnost utiče na nepravilan razvoj tela i potpomaže nastajanje određenih deformiteta i bolesti.

Mladi su suočeni sa lošim uslovima za bavljenje sportom ili nekim drugim vidom fizičke kulture, ne postoje adekvatni tereni i igrališta, a postojeći su neretko izvor opasnosti.

Bavljenje određenim sportom u postojećim uslovima podrazumeva velika novčana ulaganja ili borbu za mesto u prvoj postavi. Ovo su najčešći uzroci zbog kojih se mladi ne bave sportom.

3.2. POREMEĆAJI ISHRANE

Propagiranje manekenskog izgleda često dovodi do nepravilne ishrane i posledica koje se usled toga javljaju. Često se promocija istog vrši putem medija. Brza hrana je najdostupnija i najpristupačnija. Ne postoji adekvatna i redovna edukacija na ovu temu. Direktno posledice su pojava raznih bolesti, a naročito anoreksije, bulimije i gojaznosti.

3.3. BOLESTI ZAVISNOSTI I OSTALE BOLESTI

3.3.1. Zloupotreba psihoaktivnih supstanci - Iako su droge, alkohol i duvan (nikotin) psihoaktivne supstance i mogu izazvati zavisnost, fizičke i mentalne posledice, u našoj sredini se često poistovećuju sa raznodom, zabavom, a nekad i trendom. Mladi ih sve češće zloupotrebljavaju, a adekvatna edukacija nije zastupljena u dovoljnoj meri. Ukoliko je ima, ona je nesistematska je i neplanska, a naročito diskontinuirana.

3.3.2. Ostale bolesti - Postoje mnoge nasledne, stečene i infektivne bolesti od kojih boluju mladi, ali se o njima ne govori ili ne zna. Lečenja su skupa, a nisu retki ni slučajevi da su neophodni odlasci u inostranstvo radi lečenja i rehabilitacije.

3.4. REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE

3.4.1. Polni odnosi - Danas se u našoj sredini relativno rano stupa u prve seksualne odnose, mladi se zatiču fizički i psihički nespremni. Seksualna edukacija je skoro nepostojeća, a inicijativa mladih na tu temu najčešće nailazi na osudu i predrasude. Usled neznanja, stida i neprosvećenosti ne koristi se zaštita pri polnim odnosima, a često ni kontraceptivna sredstva, što dovodi do pojave raznih bolesti, neželjene trudnoće i sl. Mladi ljudi često imaju problema sa impotencijom i frigiditetom, ali ih nepovoljna društvena klima puna diskriminacije ne podržava da o tome pričaju i zatraže stručnu pomoć.

3.4.2. Polno prenosive bolesti - Polno prenosive bolesti pojavljuju se sve češće usled nekorišćenja zaštite pri polnim odnosima. Mladi se teško odlučuju da se obrate lekaru, što dovodi do odlaganja lečenja, a time i do pojave mnogih posledica po zdravlje. Edukacija je minimalna, a službe koje se bave ovim pitanjima su izuzetno retke.

3.4.3. Neželjena trudnoća - u adolescentskom dobu neželjene trudnoće najčešće se dešavaju usled nepripremljenosti mladih devojaka, koja se ogleda u fizičkoj ili psihičkoj nespremnosti. Posledice mogu biti teške i nesagledive za dalji razvoj ličnosti. Namerni prekidi trudnoće su zbog toga nisu retkost, rade se ilegalno, dešavaju se komplikacije, koje mogu ostaviti posledice na reproduktivno zdravlje mlade žene, a devojke su osuđene na diskriminaciju. Porođaji su sve brojniji kod mladih devojaka koje ne znaju za kontracepciju, što može imati za posledicu roditelje nepripremljene za potomstvo.

3.5. POVREDE

3.5.1. Povrede usled nesreća u saobraćaju i nepoznavanja pružanja prve pomoći - Mladi su nesigurni u saobraćaju i često dolazi do povreda jer se ne poštuju saobraćajni propisi, a posebno su ugroženi pešaci. Takođe ne postoji obuka prve pomoći u školskom sistemu tako da se ponekad povrede dešavaju zbog neadekvatno ukazane prve pomoći ili ne ukazane prve pomoći.

3.5.2. Povrede usled fizičkog zlostavljanja u porodici, školi, na ulici - Društvo, škola i porodica jos uvek neadekvatno reaguju na povrede kod mladih koje su uzrokovane fizičkim zlostavljanjem.

3.6. MENTALNO ZDRAVLJE

3.6.1. Sindrom sagorevanja - loše zdravstveno stanje mladih usled nagomilanih obaveza u školi i van nje i usled nerealnih očekivanja porodice, škole i samog mladog čoveka.

3.6.2. Depresije - Sve je više mladih koji boluju od depresije.

3.6.3. Suicid - Puno je mladih koji izvršavaju samoubistvo. Često se znaci depresije i suicidalne ideje ne prepoznaju od strane lekara, prosvetnih radnika i roditelja, jer se akcenat stavlja na rutinske preglede i razgovore.

3.6.4. Anksioznost

3.7. DISKRIMINACIJA MLADIH NARUŠENOG ZDRAVLJA

Mladi koji su ugroženog zdravlja su pod velikim rizikom da problema u psihičkom funkcionisanju, ne nailaze na podršku društva i zato se zbog svoje bolesti osećaju loše, zanemareno, zapostavljeno, odbačeno i sl.

3.7.1. U školi - Školska sredina prilagođena je samo zdravoj deci, te osobe sa invaliditetom nailaze na prepreke.

3.7.2. U grupi vršnjaka - Mladi ljudi koji su narušenog zdravlja teže sklapaju prijateljstva.

3.7.3. U ustanovama zdravstvene zaštite - Često mladi nailaze na kritike kada zatraže pomoć lekara, osećaju se neprijatno u takvim situacijama i odlažu svaku narednu posetu.

3.7.4. Na ulici - Posebno su diskriminirani mladi sa invaliditetom samim tim što stalno nailaze na arhitektonske barijere, ali i usled verbalizovane diskriminacije.

Mere za rešavanje definisanih problema (akcioni plan do 2008. godine):

PROBLEM	2005.	2006.	2007.	2008.
Bolesti zavisnosti i hronične bolesti	1. program edukacije mladih o PAS 2. program promocije i rehabilitacije postojećih službi, centara, organizacija koji se bave prevencijom i lečenjem PAS i hroničnih bolesti 3. program primarne prevencije hroničnih bolesti	1. program edukacije edukatora zdravstvenih radnika i saradnika o PAS 2. program edukacije zdravstvenih radnika i saradnika o PAS 3. program promocije primenjivanja zakona u vezi sa PAS 4. program promocije službi, centara, organizacija koji se bave primarnom prevencijom i lečenjem PAS i hroničnih bolesti.	1. program edukacije mladih o PAS 2. program edukacije roditelja o PAS, sa akcentom na suzbijanje predrasuda, stereotipa razvijanje nenasilne komunikacije 3. program prevencije PAS i hroničnih bolesti putem medija 4. program promocije službi, centara, organizacija koji se bave primarnom prevencijom i lečenjem PAS i hroničnih bolesti	1. program edukacije prosvetnih radnika i saradnika o PAS 2. program edukacije zdravstvenih radnika i saradnika o PAS 3. program promocije službi, centara, organizacija koji se bave primarnom prevencijom i lečenjem PAS i hroničnih bolesti

<p>Reproduktivno zdravlje</p>	<p>1. program edukacije mladih o problemima i izazovima odrastanja 2. program edukacije mladih o PPI 3. program promocije i rehabilitacije službi, centara i organizacija koje se bave reproduktivnim zdravljem</p>	<p>1. program edukacije mladih o adolescentskoj trudnoći 2. program edukacije prosvetnih radnika, roditelja i staratelja o o problemima i izazovima odrastanja sa akcentom na nenasilnoj komunikaciji 3. program edukacije prosvetnih radnika, roditelja i staratelja o PPI</p>	<p>1. program edukacije prosvetnih radnika, roditelja i staratelja o adolescentskoj trudnoći 2. program promocije službi, centara i organizacija koje se bave reproduktivnim zdravljem</p>	<p>1. program edukacije mladih o o problemima i izazovima odrastanja 2. program edukacije mladih o PPI 3. program edukacije mladih o adolescentskoj trudnoći</p>
<p>Fizička neaktivnost</p>	<p>1. program obnove postojećih terena i igrališta 2. program promocije fizičkog vežbanja i zdravog načina života (rekreacije) putem medija i marketing servisa 3. program edukacije mladih o značaju fizičke aktivnosti za rast i razvoj</p>	<p>1. program uvođenja i osnaživanja školskog sporta 2. program promocije sporta putem medija i marketing servisa 3. program opremanja prostora za fizičku aktivnost potrebnom opremom</p>	<p>1. program prilagođavanja objekata, koji ne služe svrsi, sportu ili rekreaciji 2. program promocije školskog sporta 3. program edukacije mladih o značaju fizičke aktivnosti za rast i razvoj</p>	<p>1. program fizičkog vežbanja kroz masovne, javne aktivnosti 2. program opremanja prostora za fizičku aktivnost potrebnom opremom</p>

Povrede	<p>1. program edukacije mladih o PPZ</p> <p>2. program razvijanja saobraćajne kulture kod mladih</p>	<p>1. program podizanja nivoa bezbednosti u objektima za školovanje i njihovoj okolini</p> <p>2. program podizanja bezbednosti u ostalim objektima koje posećuju mladi i njihovoj okolini</p>	<p>1. program medijske prevencije povreda</p>	<p>1. program edukacije mladih o PPZ</p> <p>2. program medijske prevencije povreda</p>
Mentalno zdravlje	<p>1. program edukacije nastavnog osoblja i stručnih saradnika o mentalnom zdravlju mladih</p> <p>2. program edukacije opšte populacije o mentalnom zdravlju mladih</p>	<p>1. program promocije službi, centara i organizacija koje se bave mentalnim zdravljem mladih, medijski i putem marketing servisa</p>	<p>1. program edukacije nastavnog osoblja i stručnih saradnika o mentalnom zdravlju mladih</p> <p>2. program edukacije opšte populacije o mentalnom zdravlju mladih</p>	<p>1. program promocije službi, centara i organizacija koje se bave mentalnim zdravljem mladih, medijski i putem marketing servisa</p>
Poremećaji ishrane	<p>1. program edukacije mladih o zdravoj ishrani</p> <p>2. program promocije zdrave ishrane putem medija i marketing servisa</p>	<p>1. program edukacije mladih o zdravoj ishrani</p> <p>2. program promocije zdrave ishrane putem medija i marketing servisa</p>	<p>1. program edukacije mladih o zdravoj ishrani</p> <p>2. program promocije zdrave ishrane putem medija i marketing servisa</p>	<p>1. program edukacije mladih o zdravoj ishrani</p> <p>2. program promocije zdrave ishrane putem medija i marketing servisa</p>

Diskriminacija mladih ugroženog zdravlja	1. program suzbijanja stereotipa, stigmatizacije i diskriminacije mladih sa invaliditetom 2. program suzbijanja stereotipa, stigmatizacije i diskriminacije mladih sa HIV/AIDS-om i zavisnika od PAS, u ustanovama zdravstvene zaštite	1. program suzbijanja diskriminacije mladih ugroženog zdravlja u školi 2. program suzbijanja diskriminacije mladih ugroženog zdravlja u grupi vršnjaka 3. program suzbijanja diskriminacije mladih ugroženog zdravlja u svakodnevni situacijama na ulici, u autobusu, u prodavnici	1. program suzbijanja diskriminacije mladih ugroženog zdravlja u školi 2. program suzbijanja diskriminacije mladih ugroženog zdravlja u grupi vršnjaka 3. program suzbijanja diskriminacije mladih ugroženog zdravlja u svakodnevni situacijama na ulici, u autobusu, u prodavnici	1. program suzbijanja stereotip, stigmatizacije i diskriminacije mladih sa HIV/AIDS-om i zavisnika od PAS, u ustanovama zdravstvene zaštite
--	---	--	--	---

NAPOMENE:

- PAS - psihoaktivna supstanca (alkohol, duvan, droge)
- PPI - polno prenosive infekcije
- PPZ - prva pomoć i zaštita
- HIV - virus humane imunodeficijencije
- AIDS ili SIDA - sindrom stečenog gubitka imuniteta
- Problemi i izazovi odrastanja - seksualnost, higijena tela, rizicno ponasanje

DODATNE NAPOMENE:

- Navedeni programi koji su namenjeni mladima moraju za ciljnu grupu imati mlade koji se školuju, ali i mlade koji se ne školuju (Samo osnovna škola je obavezna i njeno ne pohađanje kažnjivo je. Srednja škola i fakultet nisu obavezni).
- Svi navedeni programi koji će se naći na konkursu, sadržiće veoma detaljna uputstva, tj. uslove koje je neophodno zadovoljiti kako bi se konkretan projekat uzeo u razmatranje.
- Podnosilac programa na konkurs, treba da predloži rešenje za teritoriju Vojvodine

- Preduslov uspešne primene AP jeste uskladjivanje zakonodavstva iz ove oblasti sa zakonodavstvom EU - npr. zakonski utvrđena obaveza uključivanja medija u primarnu zdravstvenu zaštitu
- Dodatna sredstva koja će Veće svojim uticajem i autoritetom obezbediti iz drugih izvora, donatora, organizacija, sponzora, privrednika

4. KULTURA I SLOBODNO VREME MLADIH

Presek trenutnog stanja i analiza problema:

Veoma široku i razuđenu oblast sagledali smo kao skup aktivnosti mladih u okviru vannastavnih aktivnosti, kreativnog iskazivanja, druženja, aktivizma, oplemenjivanja svakodnevnog života, očuvanja tradicije, kulturne produkcije i konzumacije...

4.a. Kultura

razvijanje, obrazovanje, usavršavanje, oplemenjavanje, bogaćenje duha; stručna, naročito opšta obrazovanost; načitanost;

etička kultura: podizanje pojedinca i celog društva do toga da mu budu ideali: pravičnost, istinitost, čovečnost i uzajamno poštovanje

«Leksikon stranih reči i izraza»

Milan Vujaklija

Kultura se sastoji od materijalnih, kognitivnih i normativnih elemenata, tj. od predmeta, znanja, te vrednosti i normi.

Kultura je duhovni, geografski i fizički prostor gde komuniciraju kulturno nasleđe, sadašnjost i budućnost. Cilj kulture je osveščivanje mladih i oblikovanje prostora gde će pojedinci/ke razvijati svoju kulturu življenja i doživljaj u skladu sa ličnim afinitetima.

4.b. Slobodno vreme

vreme bez obaveza, odnosno kada ih sami sebi kreiramo; sport i rekreacija; socijalizacija; putovanja; zabava; čitanje, muzika, filmovi; infomisanje, mediji; amatersko stvaralaštvo, aktivizam i volonterizam; neformalno obrazovanje...

Sadržaji su pretežno koncentrisani u većim gradovima. Mladi su većinom nedovoljno informisani, pasivni i nezainteresovani.

Sa druge strane, pri formiranju programa ne vodi se računa o potrebama mladih.

Ekonomska situacija organizatore sadržaja čini nesamostalnim i uslovljenim, a konzumentu programe nedostupnim.

Ne postoji organizovano i priznato obrazovanje za menadžment u kulturi i umetnosti i rad sa mladima.

4.a.1. Kultura

Proces dekulturnizacije udovoljavanjem masovnim ukusima jedan je od uzroka elitističkog pogleda na kulturu. Veliki potencijal u kulturnom nasleđu, posebno bogatstvu različitih nacionalnih uticaja i tradicija, je nedovoljno iskorišćen.

Nefleksibilnost postojećih institucija onemogućava uključivanje u svoj rad novih grupa, a njihov monopol im otežava afirmaciju.

Malobrojne su mogućnosti za rad. Kadrovi tradicionalnih manifestacija ne menjajući koncepciju zadovoljavaju samo održavanje što često dovodi u pitanje smisao postojanja, preteći održivosti.

Rad i program gradskih institucija kulture uglavnom zavisi od volje aktuelnih političkih struktura.

4.b.2. Slobodno vreme

Slabom i nesadržajnom ponudom mlada osoba je uslovljena da samostalno organizuje svoje slobodno vreme. Postojeće grupe/organizacije mladih često su zatvorene. Ovo je uzrok stvaranju novih, uključivanju mladih u masovne, otvorene organizacije (sportski klubovi, KUD-ovi...) ili prosto neorganizovanom vremenu mladih.

Najvidljiviji način na koji mladih ispunjavaju svoje slobodno vreme su sportske aktivnosti, kroz klubove ili samostalno organizovanje.

Polje kulture i slobodnog vremena mladih smo posmatrali još analizirajući stranu ponude (onih koji kreiraju, organizuju, vode, upravljaju... aktivnostima) i potražnje (konzumenata, posetilaca...)

4.1. PONUDA

Sadržaje za ispunjavanje slobodnog vremena mladih i kreiranje kulturnih vrednosti plasiraju institucije (pozorišta, centri za kulturu...), nevladine organizacije, kulturno umetnička društva, sportski centri i klubovi, klubovi mladih, javna i privatna preduzeća, neformalne grupe, pojedinci...

Potencijal ponude je u mladim ljudima, kulturnom nasleđu i savremenim tehničkim dostignućima.

Identifikovane probleme na strani ponude svrstali smo u sledeće grupe:

4.1.1. Prostorno – tehnički uslovi

Objekti u kojima deluju »ponuđači« uglavnom su društvena svojima. Kod izvesnog broja nerešeno je vlasničko pitanje zbog ne izvršene denacionalizacije, a usled dugogodišnjeg neulaganja oni su u lošem stanju.

Veoma često udruženja/klubovi/grupe ne raspolažu nikakvim prostorom za rad.

Opremljenost postojećih prostora je slaba, oprema je zastarela a nivo upotrebe savremenih tehnologija je veoma nizak.

4.1.2. ekonomija / finansije

Zbog nedostatka sredstava i nedovoljnih razvijenih sistemskih rešenja za finansiranje projekata mladih programi se teško realizuju. Iako ne korespondiraju sa mogućnostima konzumenata, ekonomski su neodrživi.

4.1.3. programi / aktivnosti

Aktivnosti najpre obimom ne zadovoljavaju potrebe mladih. Prisutni su diskontinuitet sadržaja i prekid dugogodišnjih aktivnosti.

Budžetske institucije i pored zaostale logistike imaju monopol.

Nepovezanost sa institucijama obrazovanja uzrokuje nesklad sadržaja sa uzrastom i potrebama mladih.

Nepostoje izgrađene metode za animaciju, uključivanje i afirmaciju mladih.

4.1.4. informisanost, komunikacija, saradnja

4.1.4.1. interna

Nepostoji mreža među institucijama i udruženjima kulture i onih za organizovanje slobodnog vremena mladih na nivou Vojvodine. Ovakvu komunikaciju i saradnju u ovoj oblasti donekle su uspostavile nevladine organizacije, ali je ona i dalje na nivou neformalnih, ličnih kontakata.

4.1.4.2. intersektorska

Saradnja između vlasti na različitim niovima, institucija, udruženja, klubova, škola i privrednih subjekata veoma je slaba. Uspostavljanje ovakve saradnje u interesu je svih strana.

4.1.4.3. eksterna

Primetna je neupoznatost sa potrebama, željama i preferencijama konzumenata. Takođe, nedovoljno je razvijeno oglašavanje u čemu situaciju otežava nedovoljna zainteresovanost i uključenost medija.

4.1.4.4. međunarodna

Protekli period izolacije naše zemlje imao je jak uticaj na polje kulture i slobodnog vremena mladih. Osim nemogućnosti mladih da posećuju i prate sadržaje u inostranstvu, prekinuti su saradnja, udruživanje i razmena programa.

4.1.5 Kadrovi / obrazovanje

Formalno obrazovanje nije usmereno ka stvaranju adekvatnih, kompetentnih kadrova za rad sa mladima. U institucijama je nedovoljno zaposlenih, a postojeći kadrovi su nezainteresovani. Uz marginalizaciju kompetentnih ljudi nije prisutno sistemsko rešenje za uključivanje mladih.

4.2. POTRAŽNJA

Konzumente sadržaja predstavljaju mladi pojedinci/ke, porodice, neformalne grupe, udruženja, klubovi...

Mladi svojstveno svom uzrastu imaju izraženu potrebu za samorealizacijom. Dovoljno slobodnog vremena omogućava im da se bave aktivnostima koje smatraju bliskim, a takve i lako prihvataju.

Manji broj mladih aktivan je u različitim organizacijama koje okupljaju mlade (studentske, NVO...)

4.2.1. informisanost

Mladima često nisu dostupne informacije o programima iz domena kulture i aktivnostima za ispunjavanje slobodnog vremena. Ova vrsta informacija nije dovoljno zastupljena u medijima, dok istovremeno mladi ne ulažu napore da do informacija dođu.

4.2.2. pristup

Mladi većinom zbog prisustva nezainteresovanosti prihvataju masovne trendove. Izraženi su linija manjeg otpora i konformizam.

Razlog tome je što mladi ne iskazuju jasno svoje potrebe, ne odgovaraju aktivno na ponuđeno i samim tim ne ostvaruju uticaj na kreiranje ponude.

4.2.3. finansije

Ponuđeni sadržaji nedostupni su mladoj osobi koja najčešće nije ekonomski samostalna.

Mere za rešavanje definisanih problema (akcioni plan do 2008. godine):

Pojedinci/ke svoje kulturne potrebe mogu ostvariti samo u interakciji sa zajednicom, okruženjem.

Marketinški pristup rešenju problema zasnivao bi se na potrebama, željama i preferencijama konzumenata. Odgovaranje na prethodno ispitane potrebe trebao bi biti proces proces koji će objediniti:

- stvaranje ekonomsko-programskih nosilaca institucija kulture sa ciljem samoodrživosti i samostalnosti u procesu formiranja sadržaja i donošenja odluka
- podršku reformi uređenja rada institucija kulture
- donošenje kulturnih strategija
- povezivanje institucija kulture horizontalno i vertikalno i zajedničko kreiranje / pristup informativnim sistemima
- afirmisanje različitih kulturnih vrednosti, razumevanja, tolerancije i suživota
- zagovaranje pravičnosti, jednakosti i uzajamnog poštovanja
- proširenje i decentralizaciju kulturne produkcije
- stvaranje povoljne atmosfere za lični razvoj afiniteta i interesovanja mladih
- uključivanje mladih u proces planiranja i realizacije kulturnih, i programa za ispunjenje slobodnog vremena
- razvijanje obrazovanja iz domena menadžmenta u kulturi i rada sa mladima
- pružanje podrške omladinskim inicijativama koje imaju za cilj ispunjavanje slobodnog vremena mladih kvalitetnim i konstruktivnim sadržajima
- omogućavanje kontinuiteta aktivnostima iz oblasti kulture i organizovanja slobodnog vremena
- ustanovljavanje sistemskih rešenja finansiranja sa ciljem samoodrživosti inicijativa
- oformljavanje omladinskih klubova
- afirmacija amaterskog stvaralaštva i omladinskog aktivizma
- razvoj neformalnog obrazovanja
- aktivno uključivanje obrazovnih institucija u organizovanje mladih
- afirmaciju zdravih stilova života
- otvaranje medija za produkciju mladih i odvajanje više medijskog prostora za sadržaje namenjene mladima
- uređenje kulture masa zasnovane na sadržajima medija
- informatizaciju i uvođenje savremenih tehnologija
- povezivanje institucija i organizacija

5. AKTIVNO UKLJUČIVANJE MLADIH U DRUŠTVO, IZGRADNJA CIVILNOG DRUŠTVA, VOLONTERIZAM

Presek trenutnog stanja i analiza problema:

Opšti je utisak da je aktivno uključivanje mladih u društvene procese u poslednjoj deceniji minimalno. Kao što smo već naveli, u Vojvodini mladi između 14 i 29 godina čine veliki procenat ukupnog stanovništva, što zahteva ozbiljno bavljenje ovom problematikom.

Neophodno je uspostavljanje mehanizama i sistema koji će na duži period regulisati i obezbediti mladima puteve uključivanja u procese izgradnje vrednosnih stavova i oblikovanja razvoja zajednice, a društvu sa svakom novom generacijom kreativne pokretačke impulse.

Jedan od zaključaka istraživanja „Omladina Srbije pred izazovima budućnosti“ je da „...omladina aktivizmu kaže da, ali ne zna gde i kako“. Znači li to da društvo nije na pravi način postavilo okvire koji omogućavaju aktivizam? Da li i koliko društvo ima poverenja u mlade? Koliko mladi imaju poverenja u institucije? Postoji li saradnja institucija i organizacija iz različitih sektora koje otvaraju mogućnosti za aktivno uključivanje mladih u društvo?

Odlučili smo da, u cilju nalaženja što sveobuhvatnijeg rešenja, ove probleme sagledamo iz tri ugla:

5.1. Aktivno učešće mladih u društvu

5.2. Izgradnja civilnog društva

5.3. Volonterski rad

5.1. AKTIVNO UČEŠĆE MLADIH U DRUŠTVU

Mladi imaju mogućnost da se aktivno uključe u društvena dešavanja, kao i da na njih utiču svojim delovanjem i ostvarenjem ličnih ideja, prvenstveno kao učenici/ce i studenti/kinje kroz obrazovne i prateće školske programe, zatim kao korisnici/e i učesnici/e u programima organizacija za mlade, kao članovi/ce organizacija mladih i kao članovi/ce političkih partija.

5.1.1. Škola

U školskoj 2001/2002. godini u srednje škole na teritoriji Vojvodine (Republike Srbije) uveden je novi nastavni predmet Građansko vaspitanje (Uredba u organizovanju i ostvarivanju verske nastave i nastave alternativnog predmeta u osnovnoj i srednjoj školi, Službeni glasnik RS broj 46/01). Učenici/e koji izraze želju da pohađaju ovaj predmet, imaju mogućnost da se upoznaju sa funkcionisanjem društvenog i političkog sistema, što je prvi i važan korak za kasnije adekvatno društveno delovanje.

Kao vannastavna aktivnost, koja učenicima/ama omogućava da iskažu svoje mišljenje i razgovaraju o problemima koji se tiču društvenog života u koji su uključeni/e, pa čak i da predlažu rešenja nadležnim institucijama, u mnogim školama formiraju se đačke skupštine.

5.1.2. Organizacije za mlade

Pod pojmom organizacije za mlade podrazumevamo sve organizacije i udruženja koja isključivo ili u okviru svoje ukupne delatnosti imaju i programe namenjene mladima.

Najveći problem je nepostojanje evidencije i validne statistike o programima za mlade koji se realizuju na teritoriji Vojvodine. Mnogi kvalitetni programi ostaju nezabeleženi i nemaju mogućnost da kontinuirano traju i postanu prepoznatljivi u javnosti, a samim tim i dostupniji korisnicima.

Takođe, problem je i mali broj organizacija koje imaju isključivo programe za mlade. Najverovatnije da, zbog slabe ili ograničene podrške lokalne zajednice, ove organizacije i udruženja imaju malu šansu da postanu samoodržive i uglavnom zavise od donacija.

5.1.3. Organizacije mladih

Pod pojmom organizacije mladih podrazumevamo samostalno organizovane grupe i udruženja mladih.

Mnoge organizacije i udruženja imaju posebne organizacione delove koji okupljaju i kojima rukovode mladi: savez izviđača, crveni krst, kulturno umetnička društva, umetnička udruženja, sekcije, grupe i ansambli, sportska društva i organizacije.

Postoji Omladinski savet Vojvodine koja je jedina pokrajinska krovna organizacija i okuplja 8 drugih omladinskih organizacija. Za sada su to i jedine omladinske organizacije koje imaju delovanje na nivou Vojvodine.

Najčešće aktivnosti koje ovako organizovani mladi realizuju i na taj način aktivno učestvuju u razvoju zajednice su: kulturni i medijski programi, zaštita okoline, zaštita i promocija ljudskih prava, organizovanje slobodnog vremena mladih, sportske manifestacije, kampanje, ulične akcije i slično.

Najčešći problemi sa kojima se mladi i njihove organizacije sreću je nedostatak novca, kako za programe tako i za troškove održavanja organizacije, kao i teškoće u pronalaženju prostora za realizaciju aktivnosti.

Veliki problem predstavlja i nepostojanje komunikacijskog kanala na relaciji organizacije mladih i lokalna vlast.

5.1.4. Politički aktivizam

Iako mlade u ovom dobu karakteriše entuzijazam i pokretačka životna energija, otvoreni su i spremni za prihvatanje novog, imaju viziju budućnosti kakvu žele, poseduju znanje, služe se savremenim komunikacionim sredstvima, njihovo prisustvo i nabrojani kvaliteti nisu u očekivanom procentu vidljivi u predstavničkim telima.

Slična situacija je i u političkim partijama – čak i partije koje u članstvu imaju veliki procenat mladih, u rukovodećim telima tih istih partija mladih gotovo da i nema. Neke političke partije imaju organizovane podmlatke koji igraju značajnu ulogu u razvoju i promociji budućih mladih političara.

5.2. IZGRADNJA CIVILNOG DRUŠTVA

Pojam civilnog društva podrazumeva "...svojevrnsni razmenski odnos između društva i države, sa svim elementima napetosti i (ne)zadovoljstva u tom odnosu - od kritike, kontrole i sukoba, do kompromisa i saradnje na planu maksimiranja građanskih sloboda i davanja smisla životu društvene zajednice."

(Prof. dr Jovan Komšić "Uvod u demokratiju i lokalnu samoupravu")

U prvom poglavlju videli smo na koje načine mladi učestvuju u društvenim procesima i koje mogućnosti imaju za ostvarenje svojih vizija društva i društvene promene.

Izgradnja civilnog društva podrazumeva kooperativno delovanje svih aktera koji u njoj učestvuju - u ovom smo poglavlju, s toga, odlučili svoju pažnju posvetiti problemima koji, iz perspektive mladih, postoje u praktičnoj realizaciji ovog zajedničkog delovanja.

5.2.1. Saradnja

Saradnje nema među institucijama i organizacijama, nevladine organizacije nisu dovoljno demokratske, veliko nerazumevanje među akterima iz različitih sektora (npr. Političke partije i nevladin sektor...), ne postoje mreže koje okupljaju raznorodne organizacije oko realizacije iste ideje.

5.2.2. Informisanost

Mladi nisu informisani o društvenim dešavanjima.

Nema medija za mlade, ne postoji svesti o tome da informacije treba podeliti, naročito sa ljudima koji zajednički realizuju neku ideju, nisu dovoljno savladane savremene metode javnog obraćanja...

5.2.3. Motivisanost

Mladi nisu motivisani da se uključe u proces izgradnje civilnog društva, i vrlo je loša promocija njihovog uspeha.

Kao posebno osetljivo pitanje u društvu ocenjujemo rodnu ravnopravnost, kojoj treba posvetiti dodatnu pažnju i uložiti napore ka njenom uspostavljanju i uravnoteženju, u cilju adekvatnijeg i savremenijeg funkcionisanja društva.

5.3. VOLONTERSKI RAD

Volonterski rad su "one aktivnosti kojima se ljudi bave po sopstvenoj volji, bilo da to rade spontano i individualno ili organizovano i permanentno delujući kroz institucije i službe ali uvek bez materijalnih sem moralnih i drugih društvenih satisfakcija."

(dr Milosav Miroslavljević)

Volonterski rad izdvojili smo kao posebno, treće poglavlje, jer smo zaključili da mladi ljudi danas ili imaju pogrešnu predstavu o ovom obliku društvenog angažmana, ili je nemaju uopšte. Kao i u prethodnom delu, izdvojili smo probleme:

ne postoji promocija volonterskog rada; ne postoje volonterski centri; organizacije koje se bave volonterskim radom nisu umrežene; ne radi se na motivaciji mladih da se volonterski angažuju; način na koji je mlada generacija odrastala doveo je do nezainteresovanosti za volonterski rad...

Mere za rešavanje definisanih problema (akcioni plan do 2008. godine):

5.1.1. Škola		
<i>problem</i>	<i>šta se može uraditi</i>	<i>kako</i>
Nastavnici/ce i osobe koje donose odluke u školama nisu obučeni i motivisani za aktiviranje djačkih parlamenata	- analizirati trenutno stanje - obučiti i informisati nastavni kadar u školama, donosiocce odluka u školama, učenike	- istraživanje - radionice - edukativni seminari - medijska kampanja
Nije razvijena koordinacija djačkih parlamenata od strane učenika; nerazvijena svest i nedovoljna informisanost o mogućnostima koje pruža aktivno učešće u djačkom parlamentu		
Novi Zakon o osnovama sistema vaspitanja i obrazovanje predvidja djačke parlamente samo u 7., 8. i 9. razredu	- pratiti primena Zakona u praksi	
5.1.2. Organizacije za mlade		
<i>problem</i>	<i>šta se može uraditi</i>	<i>kako</i>
Nema evidencije i statističkih podataka o programima za mlade koji su realizovani ili se realizuju na teritoriji AP Vojvodine	- uraditi detaljno istraživanje - napraviti preciznu evidenciju, koja bi uključivala i preglede kompletnih izveštaja realizovanih projekata, evaluacije i monitoringa; podaci bi bili publikovani i dostupni svim zainteresovanima	- istraživanje - objavljivanje publikacije sa podacima koji su dobijeni - medijska kampanja - kodeksa rada organizacija
Nepostojanje kontinuiteta konkretnih programa za mlade		- uslovi konkursa za projekte koji bi obavezno uključivali da: svi realizovani projekti moraju imati potpun izveštaj, priloženu i analiziranu evaluaciju i izveštaj o monitoringu; gde god postoji mogućnost projekte realizovani u partnerstvu organizacija iz različitih sektora (nvo, škole, lokalna
Programi za mlade nisu vidljivi u javnosti		
Mali broj organizacija koje rade samo sa mladima	- osnovati info centar pri nekom od nadležnih pokrajinskih sekretarijata (predlog: Sekretarijat za omladinu i sport), koji će napraviti bazu podataka i razradjivati sisteme interne i eksterne komunikacije	
Slaba podrška lokalne zajednice		

Male mogućnosti da organizacije postanu samoodržive	<ul style="list-style-type: none"> - postaviti precizne uslove konkursa za sve projekte koje IV APV finansira - raditi na animiranju organizacija da se specijalizuju za programe za mlade 	samouprava, političke partije, preduzeća); voditi računa da projekti budu ravnopravno dostupni za oba pola, a gde je moguće tražiti da korisnici/učesnici u programima budu ravnopravno zastupljeni po polu
Nepostojanje zakona o NVO	- u proceduri	
5.1.3. Organizacije mladih		
<i>problem</i>	<i>šta se može uraditi</i>	<i>kako</i>
Organizacija nemaju prostor za rad	<ul style="list-style-type: none"> - zadužiti osobu u lokalnoj samoupravi da kontaktira i pomaže organizacijama mladih; ova osoba trebalo bi da ima iskustva u radu u nevladinom sektoru - osposobljavanje neiskorišćenih prostora (škole, grad...) - uspostaviti saradnju sa lokalnom samoupravom 	<ul style="list-style-type: none"> - uspostaviti i održavati kontakt sa lokalnom samoupravom - zajedničke akcije
Nema kvalitetne saradnje sa lokalnom samoupravom		
5.1.4. Politički aktivizam		
<i>problem</i>	<i>šta se može uraditi</i>	<i>kako</i>
Mladi nisu motivisani za politički aktivizam	<ul style="list-style-type: none"> - upoznati mlade sa pojmom "politički aktivizam mladih" - upoznati kreatora partijskih programa i aktivnosti sa potrebama i problemima mladih - informisati mlade u političkim partijama o mogućnostima i načinima 	<ul style="list-style-type: none"> - predavanja i seminari - zajednički sastanci podmladaka različitih partija radi razmene iskustava i ideja - zajednički sastanci podmladaka i kreatora partijskih programa i aktivnosti - zajedničko informisanje o
Nedovoljan uticaj podmladaka na odluke partije		
Nedovoljno razumevanje problema i potreba mladih od strane kreatora partijskih programa i aktivnosti		

Pogrešna predstava mladih o tome šta je politički aktivizam	kako da obezbede i osiguraju veće učešće u kreiranju partijskih programa i donošenju odluka	aktivnostima nevladinog sektora i političkih partija - razvijanje saradnje sa nvo - zajednički seminari predstavnika podmladaka političkih partija i predstavnika nvo
5.2. Izgradnja civilnog društva		
5.2.1. Saradnja		
<i>problem</i>	<i>šta se može uraditi</i>	<i>kako</i>
Nerazumevanje aktera iz različitih sektora (društvene/državne institucije, nvo, biznis sektor, političke partije)	- poboljšati komunikacione veštine (predstavnici/ce svih sektora) - osnovati info centar (videti: 5.1.2.)	- seminari - gde god postoji mogućnost projekte realizovani u partnerstvu organizacija iz različitih sektora (videti: uslove konkursa 5.1.2.)
Nepostojanje pravila komunikacije unutar postojećih mreže		
Nedovoljna saradnja unutar svakog sektora		
5.2.2. Informisanost		
<i>problem</i>	<i>šta se može uraditi</i>	<i>kako</i>
Nema medija za mlade koji animiraju, motivišu i informišu mlade o mogućnostima za aktivno učešće u društvenom životu	- osnovati specijalizovane medije za mlade - napraviti u postojećim medijima programe za mlade koji će imati za cilj da prate aktivnosti mladih, da ih informišu, motivišu i animiraju da se aktivno uključe u društveni život	- osnovati specijalizovane medije za mlade - napraviti programe za mlade u postojećim medijima - edukativni seminari
Nepostoji svest o tome da treba deliti informacije		
Nisu dovoljno savladane savremene metode javnog obraćanja	- upoznati mlade sa savremenom metodologijom javnog obraćanja; omogućiti im da naučeno praktično primene u programima/medijima za mlade	
5.2.3. Motivisanost		
<i>problem</i>	<i>šta se može uraditi</i>	<i>kako</i>
Mladi nisu motivisani za aktivno učešće u procesu izgradnje civilnog društva	- motivisati mlade da se aktivno uključe u proces izgradnje civilnog društva	- predavanja i seminari - okrugli stolovi - saradnja sa medijima i

Loša promocija uspeha mladih	<ul style="list-style-type: none"> - dati mogućnost mladima da organizuju i učestvuju na okruglim stolovima na ovu temu - u info centru (videti: 5.1.2.) napraviti bazu podataka o uspesima mladih u svim oblastima - novim Zakonom o visokom obrazovanju uvodi se kreditni sistem (ECTS) te bi na univerzitetima trebalo uvesti da jedan mali deo kredita iz opcionalnih predmeta može da se dobije putem rada u studentskim i omladinskim organizacijama. 	<p>medijskim programima za mlade</p> <ul style="list-style-type: none"> - sastanci sa predstavnicima univerziteta - promocija kreditnog sistema (ECTS)
5.3. Volonterski rad		
<i>problem</i>	<i>šta se može uraditi</i>	<i>kako</i>
Neobaveštenost, nepoznavanje i nemotivisanost mladih, organizacija i institucija o/za volonterski rad	<ul style="list-style-type: none"> - upoznati predstavnike sva tri sektora sa bazičnim idejama volonterskog rada - obučiti predstavnike sva tri sektora o osnovma volonterskog menadžmenta - upoznati mlade sa bazičnim idejama volonterskog rada - poboljšati kvalitet života mladih u školama / ili fakultetima/ kroz organizovanje raznih akcija u kojima bi mladi mogli dati svoj doprinos (volonterski rad) - senzibilisati institucije za volonterizam i omogućiti mladim ljudima da volonterski stiču radno iskustvo u svojoj struci u državnim ili neprofitabilnim institucijama 	<ul style="list-style-type: none"> - okrugli stolovi - seminari - akcije - kampanje
Pogrešna predstava o tome šta znači volontirati	- medijski što više propratiti volonterski rad	

Volonterski rad nije priznat od strane društva	kao i sve aktivnosti koje su vezane za razvoj volonterizma	
Osim u Zakonu o radnim odnosima u državnim organima, u našem pozitivnom pravu nema odredbi o volonterskom radu u preduzećima (Zakon o radu)	- upoznati javnost sa idejom volonterizma - inicirati unošenje odredbi koje bi regulisale volonterski rad u Zakon o radu	
Rodna jednakost		
<i>problem</i>	<i>šta</i>	<i>kako</i>
Deca odrastaju u sredini koja je u velikoj meri još uvek patrijarhalna	- upoznati mlade sa pojmovima rodna ravnopravnost i diskriminacija već od predškolskog uzrasta	- seminari - predavanja - programi u medijima - voditi računa da projekti koje finansira IV APV budu ravnopravno dostupni za oba pola, a gde je moguće tražiti da korisnici/učesnici u programima budu ravnopravno zastupljeni po polu (videti: uslovi konkursa 5.1.2.)
Neosetljivost odraslih za pitanje rodne ravnopravnosti i pitanje diskriminacije uopšte	- upoznati nastavni kadar u predškolskim ustanovama i školama sa pojmovima rodna ravnopravnost i diskriminacija - dodatno edukovati nastavni kadar i osposobiti za realizaciju posebnih programa sa ovim temama	
Nastavni kadar u predškolskim ustanovama i školama nije dodatno edukovan za ove probleme		

6. MOBILNOST I INFORMISANJE MLADIH

Presek trenutnog stanja i analiza problema:

6.1. MOBILNOST (POKRETLJIVOST) MLADIH U VOJVODINI

Pojam mobilnosti mladih podrazumeva obrazovnu, kulturnu i turističku pokretljivost, kao i međunarodnu saradnju i razmenu. Mobilnost obezbeđuje otvorenost u komunikaciji sa drugim društvima i kulturama, što uključuje poznavanje, tolerisanje i poštovanje međusobnih različitosti. Pored socijalnog učenja kroz interkulturalni pristup, mobilnost obezbeđuje razmenu ideja i obogaćivanje iskustava.

Mobilnost mladih iz Vojvodine je na nezavidnom nivou. Pokretljivost otežavaju loša materijalna i socijalna situacija mladih, nepostojanje adekvatne infrastrukture, sporost reformi u društvu, ograničenost slobode kretanja u regionu (postojanje strogog viznog režima)...

Loša materijalna i socijalna situacija prouzrokovala je inertnost među mladim ljudima, doprinela širenju nacionalizma i ksenofobije i rezultirala nezainteresovanošću mladih na polju pokretljivosti, komunikacija i razmene iskustava.

U domenu infrastrukture situacija je izrazito nepovoljna: omladinski smeštajni kapaciteti (hosteli, odmarališta, kampovi) ne postoje, hoteli su nepristupačni sa aspekta finansijske mogućnosti mladih, studentski domovi nisu dostupni kao potencijalni smeštajni kapaciteti. Takođe, retki su informativni punktovi koji bi pružali neophodne turističke informacije, kako za inicijativni, tako i za receptivni turizam.

Iako postoji spremnost mladih da prihvate aktuelne reforme, određene društvene strukture i pojave kočice i usporavaju njihovo sprovođenje. Proces usklađivanja naših propisa sa međunarodnim standardima teče veoma sporo (Bolonjska deklaracija, Lisabonska konvencija...), što ograničava pokretljivost mladih uopšte. Dugogodišnja zatvorenost društva doprinela je neintegrisanosti mladih u evropske tokove.

Najuočljiviji je problem strogog viznog režima. Postoje države za koje se može reći da gotovo nikada ne izdaju vize našim državljanima (tranzitne ili turističke), što u startu, u ogromnoj meri, ograničava svaku pokretljivost vojvođanske omladine. Mladi najčešće spadaju u grupu nezaposlenih, a samim tim su u još nepovoljnijem položaju, jer teže dolaze do viza. Zbog toga se moraju iskoristiti postojeća regionalna povezivanja, kao prvi oblik »probijanja granica« i omogućavanja turističke ili obrazovne pokretljivosti, a u okviru programa »Vojvodina – Evroregija« neophodno je nadležnim pokrajinskim organima ukazati na potrebu mladih iz Vojvodine da upoznaju i komuniciraju sa vršnjacima iz regiona.

6.1.1. Loša materijalna i socijalna situacija

6.1.1.1. Mladi novac najčešće troše samo na standardna putovanja, kao što su letovanja ili zimovanja, dok se o nekoj kulturnoj ili obrazovnoj pokretljivosti teško može govoriti (mladi iz manjih sredina su primorani da se obrazuju uglavnom u svojim mestima).

6.1.1.2. U velikoj većini slučajeva roditelji su u nemogućnosti da finansiraju češća putovanja svoje dece, dok su ona, sa druge strane, vrlo često nemoćna da sama obezbede sredstva.

6.1.2. Nepostojanje adekvatne infrastrukture

6.1.2.1. Loša situacija na polju saobraćajne infrastrukture. Prevoz je nesiguran, usluga nekvalitetna - železnica kasni, kvarovi u autobuskom prevozu su vrlo česti, nema popusta za mlade.

6.1.2.2. U domenu smeštajne infrastrukture je ponuda izrazito mala, primetno je odsustvo bitnih informacija (ne postoji npr. web strana sa potrebnim informacijama o smeštajnim kapacitetima), a određeni objekti koji su nekada bili predviđeni za omladinski turizam sada se koriste u druge svrhe (kampovi su uglavnom mesta u kojima su smeštena izbegla i prognana lica, dok odmarališta za decu i omladinu koriste turističke agencije u izrazito komercijalne svrhe).

6.1.2.3. Mali je broj specijalizovanih, edukativnih i tematskih kampova za okupljanje mladih (sa obrazovnim, sportsko-rekreativnim ili kulturnim sadržajima), kao što se ne praktikuju ni edukativne ekskurzije u okviru bliskih regija (DKMT; Vojvodina – Osiječka županija – Tuzlanski kanton).

6.1.3. Ograničenost slobode kretanja u regionu (Strog vizni režim)

Restriktivni vizni režim direktno ograničava potpunu slobodu kretanja. On se može ublažiti korišćenjem pograničnih viza i propusnica ili posetom zemljama koje od državljana Srbije i Crne Gore ne zahtevaju posedovanje vize za ulazak.

6.2. INFORMISANJE MLADIH U VOJVODINI

U Vojvodini, za razliku od mnogih razvijenih evropskih zemalja, ne postoje klasični informativni centri za mlade, kao ni posebni omladinski mediji. Njihov nedostatak značajno deluje na stepen informisanosti mladih i njihovo učešće u društvu. Postojeće omladinske organizacije nisu dovoljno umrežene, ni međusobno integrisane. Zato je njihovo delovanje ograničeno i usmereno na veoma mali broj mladih ljudi.

Mladi se najčešće informišu putem elektronskih medija. U Vojvodini su izuzetno retki specijalizovani elektronski mediji posvećeni mladima (postoje primeri, kao u Subotici, gde mladi uređuju i vode nekoliko omladinskih emisija, ali se ne zadržavaju dugo).

Nekada su postojali omladinski časopisi, koji su kvalitetno i podjednako obrađivali društveno-političke teme, zabavu, sport, i nisu se samo ograničavali na praćenje i komentarisanje događaja, već su organizovali i druge vidove aktivnosti (izdavaštvo, tribine, koncerti, multimedijalni performansi). Paradoksalno, demokratizacijom društva omladinske emisije i časopisi, koji su bili finansirani od strane državnih institucija, su nestali. Neophodno je da država obezbedi sredstva i iskoristi medije čiji je osnivač (Dnevnik, TVNS...) za afirmaciju omladinskih sadržaja.

Omladinski štampani mediji na jezicima manjina su uglavnom zabavnog karaktera i bave se više uspešnim pojedincima, a ne u kontinuitetu problemima mladih.

U poslednje vreme internet predstavlja najveći izvor informacija za mlade, ali je u velikoj meri nedostupan, jer škole nisu opremljene ili su mladi slabo obučeni i nevešti u korišćenju interneta.

Postavlja se pitanje da li mladi uopšte žele da budu informisani na uobičajeni način, odnosno, šta žele da čuju i na koji način žele da se uključe u društvo. Iscrpljeni svakodnevnim informacijama mladi beže od vesti koje se bave stanjem u društvu.

Neophodni su omladinski informativni centri koji bi omogućili stvaranje i delovanje na sopstvenom medijskom prostoru. Ovi mediji treba da budu ozbiljni, uticajni i višejezični, a u svom radu moraju koristiti savremene tehnologije.

Mladima je potrebno da budu kvalitetno informisani o svojim pravima i mogućnostima, kao i o programima i uslugama koje im se nude. Tu se pre svega misli na školske i vanškolske aktivnosti, posebne i dopunske oblike obrazovanja, neformalno obrazovanje, učešće u pojedinim projektima, stipendiranje, zapošljavanje i razvoj karijere, socijalno, zdravstveno i dopunsko osiguranje, pravnu zaštitu, stanovanje, volonterski rad, sportske i kulturne aktivnosti, mobilnost, omladinski turizam itd.

6.2.1. Nedostatak omladinskih medija

6.2.1.1. Domaći mediji (i štampani i elektronski) uglavnom se bave dnevno političkim informacijama i njihovo obraćanje mladima je selektivno.

6.2.1.2. Veoma su retke stalne rubrike za mlade u dnevnim novinama (periodično se obrađuju HIV, narkomanija...)

6.2.1.3. Ne postoje omladinski informativni centri u kojima bi mladi mogli da se informišu o svojim pravima, mogućnostima, programima za razvoj i napredovanje.

6.2.2. Politički uticaj na društvene procese i medije

6.2.2.1. U većini medija su i dalje prisutni nacionalizam, ksenofobija, propagandni sadržaji, rasna i verska netrpeljivost.

6.2.2.2. Nedostaje analitičko novinarstvo koje bi sagledalo društvene procese, događaje i pojave. Uređivačka politika u velikom broju medija je takva da se najčešće obavljuje ono što vlastima odgovara.

6.2.3. Profesionalna nesigurnost mladih u medijima

6.2.3.1. Nerešen status honorarnih saradnika. Uprkos tendenciji rasta broja mladih ljudi u medijima i ambiciji da doprinesu reformama, višegodišnji status honorarnih saradnika sputava njihovo profesionalno ostvarivanje.

6.2.3.2. Razočaranost, nedostatak motivacije. Mladi su sve manje zainteresovani da rade na medijima, jer nisu dovoljno motivisani. Honorari mladih novinara su mali i kasne, programi sa omladinskim sadržajem rade se najčešće volonterski.

6.2.3.3. Generacijski jaz. Omladinske programe, rubrike i emisije uređuje "zastareli" rukovodeći kadar, ljudi koji nisu mladi.

6.2.3.4. Osposobljenost za rad u medijima. Domaći mediji oskudevaju u stručno edukovanim novinarima. Zastupljenost (i poznavanje) novih tehnologija je na veoma niskom nivou, zastarela tehnologija onemogućava i samorazvijanje, samoobrazovanje mladih u medijima.

Mere za rešavanje definisanih problema (akcioni plan do 2008. godine):

MOBILNOST MLADIH		
<i>Problemi</i>	<i>Šta se može uraditi</i>	<i>Kako</i>
Loša materijalna i socijalna situacija mladih	Stipendije	Finansijska pomoć za srednjoškolce i studente za stručno usavršavanje (obrazovna mobilnost)
	Ekskurzije	Popusti za omladinske ekskurzije
	Hosteli	Osnivanje
Nedostatak informacija	Postavljanje informativnih punktova (mesta, lokacije, turistička ponuda, smeštaj...)	Svake godine po dva nova punkta u Vojvodini
		Internet prezentacija punktova

INFORMISANJE MLADIH		
<i>Problemi</i>	<i>Šta se može uraditi</i>	<i>Kako</i>
Nedostatak omladinskih medija i nepostojanje omladinskih informativnih centara	Radijske i TV emisije	Jednom nedeljno na pokrajinskom javnom servisu, omladinska radio i TV emisija u trajanju od 45 minuta
		Osnivanje omladinskih radio i TV stanica
	Omladinske novine	Finansiranje podlistaka u dnevnim novinama
		Apliciranje za projekat omladinskih novina
	Internet prezentacija	Postavljanje internet prezentacije
Osposobljenost za rad u medijima	Edukovati nove generacije novinara	Radionice
		Seminari

7. EKOLOGIJA I ODRŽIVI RAZVOJ

Presek trenutnog stanja i analiza problema:

“Zemlja se može eksploatisati i ogoleti tokom pet godina, u korist brzog profita, ali stotinu godina čuvanja i negovanja neće u potpunosti otkloniti štetu” (Glikson, 1971).

Suočeni sa ubrzanom degradacijom životne sredine i eksploatacijom prirodnog bogatstva mladi ljudi su u želji da utiču na svoju budućnost odlučili da složno nastupe, tražeći da dalji ekonomski i privredni napredak bude u skladu sa Održivim razvojem.

Aktivno učešće mladih u stvaranju zdrave i nezagađene životne sredine primaran je cilj. Ulaganje u ekološke edukacije mladih i stvaranje visoko stručnih ekoloških kadrova dovelo bi do stvaranja odlučnog javnog mnjenja koje poštuje, razume i štiti svoju životnu sredinu i prirodna bogatstva.

Ovakav stav potvrđuje i činjenica da se buđenje ekološke svesti prvo javilo kod mladih koji su još osamdesetih godina prošlog veka, kroz različite vidove udruživanja i delovanja, počeli uticati na celokupnu populaciju i njen odnos prema životnoj sredini.

Trenutno stanje životne sredine ukazuje na potrebu da se prioritet da rešavanju nagomilanih problema. U Vojvodini postoje dve „vruće tačke“ koje zahtevaju hitnu sanaciju.¹ Takozvane „vruće tačke“ nalaze se u oblastima Novog Sada i Pančeva. Postoji još niz rizičnih lokaliteta (npr. skladišta goriva pored Sombora i Novog Sada).²

Veliki problem u Vojvodini je i stanje, a posebno odnos prema ionako redukovanim površinama pod šumskim zajednicama i autohtonim ekosistemima. Ukoliko se na tom planu ne budu preduzeli radikalni koraci posledice mogu biti fatalne. U nasleđe budućim generacijama ostaće potpuno osiromašen živi svet. Degradirani šumski prostori biće pretvoreni u nekvalitetne plantaže pojedinih drvenastih vrsta, a zaštićena područja (Nacionalni park i rezervati prirode) biće upropašćena. Krajnji rezultat ovakvih procesa je potpuno narušavanje prirodne ravnoteže i ugrožavanje opstanka ljudske populacije.

Da bi se omogućio dalji napredak ljudske populacije neophodno je usvajanje i primenjivanje Održivog razvoja. Osnovna ideja Održivog razvoja je zadovoljavanje potreba sadašnjih generacija, bez uskraćivanja mogućnosti narednim generacijama da zadovolje svoje potrebe.

7.1. ZAKONSKA REGULATIVA

U slučaju nerazvijene ekološke svesti, najadekvatniji način očuvanja prirodnih bogatstava i zdrave životne sredine su jasni, precizni i primenjivi zakoni.

7.1.1. Međunarodni ugovori i konvencije

Razvojem ekološke svesti u svetu, i željom za približavanjem naše zemlje svetu, ratifikovani su mnogi međunarodni ugovori i konvencije, a nekolicina veoma bitnih tek

---

¹ Izveštaj SR Jugoslavije- Posledice NATO bombardovanja na životnu sredinu u SR Jugoslaviji, Savezno ministarstvo za razvoj, nauku i životnu sredinu, Beograd 2000.

² "The Kosovo Conflict-Conseljuences for the Environment and Human Settlements", UNEP, UNCHS, Geneva 1999.

treba da se ratifikuje. Otvaranjem naše zemlje regionu i svetu, neće biti dovoljno samo ratifikovanje, već i obaveza implementacije svih potpisanih ugovora i konvencija. U ovom trenutku, kada se ekološki bitne informacije i dalje čuvaju kao tajna, jedan od prioriteta je ratifikovanje i implementacija Arhunske konvencije, jer pravo života u zdravoj životnoj sredini je pravo svih ljudi, a ne samo mladih.

7.1.2. Domaća regulativa

Domaće zakonodavstvo temelj je zdrave životne sredine, a samim tim i zdravog društva. Usklađivanje domaćeg i stranog zakonodavstva, kao i razvoj domaćeg zakonodavstva u polju zaštite i unapređenja životne sredine, jedan je od neophodnih segmenata napretka i prihvatanja naše zemlje od strane ne samo Evropske unije, već celog sveta.

7.1.3. Odgovornost i monitoring

Uspostavljanje sistema odgovornih lica i jasan nadzor i monitoring istih, omogućilo bi veću motivisanost pojedinaca za brigu o životnoj sredini. Visoko stručni timovi za monitoring i inspekcije garant su opstanka zdrave životne sredine. Odgovornost ne može biti kolektivna, ali posledice mogu biti pogubne po celokupnu populaciju.

7.2. EKOLOŠKO OBRAZOVANJE

Ekološka svest gradi se od trenutka kada dete počne da shvata i proučava svet oko sebe. Uticaj okoline na stavove i ličnost pojedinca je neminovan. Samo zdrava i ekološki obrazovana okolina može da omogući zdrav opstanak budućih pokolenja.

7.2.1. Formalno ekološko obrazovanje

Formalno ekološko obrazovanje deca i omladina dobijaju kroz obrazovni sistem, još uvek krut i teorijski, bez mogućnosti iskustvenog učenja. Priroda, njene lepote, tajne i potreba za njenim očuvanjem ne može i ne sme biti teorija, već način življenja, sa jasnom odgovornošću svakog mladog čoveka.

7.2.1.1. Osnovno i srednjoškolsko obrazovanje

Trenutno je ekološko obrazovanje u osnovnim i srednjim školama zastupljeno u nastavi biologije i uglavnom mu se ne poklanja dovoljno pažnje. Osnovno obrazovanje mladih ljudi mora kao svoj bitan segment sadržati i ekološko obrazovanje, koje će pored teorijskog pristupa graditi i svest o potrebi za očuvanjem i zaštitom životne sredine. Srednja škola treba da obezbedi dovoljan broj kadrova koji bi u saradnji sa više i visoko obrazovanim kadrovima mogli pružiti realnu podršku očuvanju i unapređenju životne sredine, kao i praktičnu primenu Održivog razvoja.

7.2.1.2. Više i visoko obrazovanje

Razvoj više i visoko obrazovanih kadrova, dobro upoznatih sa početničkim greškama drugih zemalja, kao i njihovo povezivanje u multidisciplinarne timove, uz pristup adekvatnoj opremi i informacijama, neophodan su temelj čistoj i zdravoj životnoj sredini i održivom razvoju.

7.2.2. Neformalno ekološko obrazovanje

Razvoj ekološke svesti i porast potrebe za ekološkim informacijama, dovodi do potrebe razvoja neformalnog ekološkog obrazovanja. Bitnu ulogu u ovom segmentu pored državnih institucija i medija igraju udruženja građana i istaknuti pojedinci, koji svojim inicijativama pospešuju razvoj Održivog društva.

7.3. ENERGIJA

Za sve svoje aktivnosti i stvaralački rad čovek troši energiju. Potrebe za energijom svakoga dana sve više rastu, dok se količine lako dostupne, jeftine i "čiste" energije iz dana u dan smanjuju.

7.3.1. Konvencionalni izvori energija

Racionalno korišćenje konvencionalnih izvora energije, kao i ulaganje u sisteme za efikasniju i čistiju eksploataciju istih, smanjilo bi štetne uticaje koje način dobijanja ili nus-produkti potrošnje imaju na životu sredinu, pa samim tim i na ljude. Pravilno odlaganje ostataka upotrebe konvencionalnih izvora energije način je da se mladima omogući zdrava i nezagađena životna sredina, a uvođenjem modernih metoda eksploatacije fosilnih goriva smanjila bi se degradacija staništa mnogih vrsta, uključujući i čoveka.

7.3.2. Alternativne energije

Promocija i razvoj alternativnih izvora energije, dovelo bi do smanjenja opterećenja životne sredine. Većom primenom alternativnih izvora očuvala bi se neobnovljiva prirodna bogadstva i za buduće generacije.

7.3.3. Održivo korišćenje energije

Održivo korišćenje energije obuhvata mogućnost normalnog razvoja populacije, koja jasno planira, racionalno koristi i poštuje svoje izvore energije. Ulaganjem u smanjenje gubitka energije štede se i čuvaju neobnovljivi izvori, koji sadašnjim i budućim generacijama trebaju obezbediti nesmetan razvoj i napredak.

7.4. ZAŠTITA PRIRODE

Čovek je sastavni i neodvojivi deo prirode. Boravak u prirodi pozitivno utiče na čoveka, naročito na mlade, što dokazuje i dugogodišnja praksa odlaska dece i mladih na programe "škole u prirodi". Samo zdrava i očuvana priroda može čoveku podariti odmor i relaksaciju, koja mu je neophodna za normalan razvoj i rad.

7.4.1. Zaštita zemljišta

Plodno zemljište predstavlja jedan od najvažnijih i najvećih prirodnih bogatstava Vojvodine. Samo pravilan odnos prema zemljištu omogućio bi i budućim generacijama uživanje u bogatim i zdravim plodovima žitnice. Bespravna gradnja i nepravilna upotreba pesticida najveća su pretnja plodnom zemljištu Vojvodine.

7.4.2. Zaštita voda

Voda je temelj života i osnovna komponenta svakog živog bića. Voda ili pokreće razvoj ili ograničava progres svake zajednice - od porodice do civilizacije. Racionalnom upotrebom vode pospešuje se njena dostupnost i kvalitet. Sve što ispustimo u životnu sredinu, pre ili kasnije dospeće u vodu. Voda se nalazi u stalnom procesu kruženja. Posredstvom ciklusa kruženja vode u prirodi zagađujuće materije ponovo dolaze do ljudi i na njih vrše štetan uticaj, naročito izražen kod omladine u razvoju.

7.4.3. Zaštita vazduha

Prisustvo velike količine zagađujućih materija u vazduhu sve je uočljivije iz dana u dan. Gusti smog prisutan u gradovima utiče štetno na zdravlje ljudi. Smanjenjem emisije aerogađenja i ozelenjavanje gradova jedan je od vidova borbe i sanacije ove vrste zagađenja.

7.4.4. Biodiverzitet

Bogatstvo jednog područja, regije ili države obuhvata i biološku raznovrsnost, koju to područje, regija ili država poseduje. Što je neki ekosistem raznovrsniji, to je otporniji na različite spoljne uticaje. Vojvodina se može pohvaliti veoma dobrim biodiverzitetom, koji otvara mnoge mogućnosti, naročito u razvoju ekoturizma. Očuvanje i unapređenje brige o biodiverzitetu jedan je od nezaobilaznih segmenata

razvoja Vojvodine kao itegralnog dela Evrope. Ne postoji cena koja može nadoknaditi gubitak jedne specifične vrste, koja predstavlja "malu", ali nezaobilaznu kariku u lancu ishrane.

7.4.5. Nacionalni parkovi i rezervati prirode

Područja koja su posredstvom dugogodišnjeg rada i proučavanja dobila status nacionalnih parkova i rezervata prirode, nalaze se na prekretnici svog opstanka u obliku koji zaslužuju. Vrednost svakog specifičnog ekosistema je neprocenjiva. Kada se jednom poremeti ravnoteža u ekosistemu skoro je nemoguće potpuno obnavljanje istog. Dužnost svih nas je da zaštićena područja negujemo i čuvamo, ulažući u njih isti entuzijazam koji ulažemo u sopstvenu budućnost. Razvojem modernog potrošačkog društva, jedino preostalo utočište od svakodnevice i mesta kontakta sa prirodom su rezervati prirode i nacionalni parkovi, koji plene svojom lepotom i mirom.

7.4.6. Odgovornost i monitoring

Svaka greška u prirodi se skupo plaća. Odgovornost nad rezervatima prirode, nacionalnim parkovima i biodiverzitetom mora biti jasno definisana, kao i odnos svih ljudi prema istim. Priroda je naše zajedničko blago i svi imamo pravo da je štitimo i ukazujemo na njeno uništavanje. Propusta u tretiranju rušitelja prirode ne sme biti, jer je najstrašnji genocid onaj izvršen nad još nerođenim pokolenjima.

7.5. METODE OČUVANJA, ZAŠTITE I OBNOVE ŽIVOTNE SREDINE

SR Jugoslavija (samim tim i njena naslednica Srbija i Crna Gora) prihvatila je koncept održivog razvoja tokom priprema za samit u Rijju 1992. godine. Koncept održivog razvoja obuhvaćen je i usvojen prostornim planom za Republiku Srbiju (1996.). Temeljni dokument održivog razvoja je Agenda 21, koja kroz preko 40 poglavlja daje smernice za opstanak ljudske populacije.

7.5.1. Lokalna agenda 21

Izrada i primena lokalnih agendi svakom regionu, području ili gradu donosi jasnu viziju svoje budućnosti koja je u harmoniji, a ne u konfrontaciji sa životnom sredinom. Angažovanje visoko stručnih kadrova u izradi lokalnih agendi garantuju njihovu primenljivost i efikasnost. Težnja svake regije, područja ili grada da izradi i implementira svoju Lokalnu agendu 21, jasan je pokazatelj brige sredine za budućnost i mlade naraštaje.

7.5.2. Lokalni ekološki akcioni plan (LEAP)

Za razliku od Lokalne Agende 21, Lokalni ekološki akcioni plan jasno utvrđuje stanje životne sredine, kao i načine i odgovornosti za povratak životne sredine u prihvatljivo stanje. Uključivanjem svih zainteresovanih u proces izrade LEAP-a način su da LEAP bude široko prihvaćen i primenjen. Težnja svake regije, područja ili grada da izradi i implementira svoj Lokalni ekološki akcioni plan, jasan je pokazatelj brige sredine za budućnost i mlade naraštaje.

Mere za rešavanje definisanih problema (akcioni plan do 2008. godine):

	MERE - AKCIONI PLAN	2005	2006	2007	2008
1.	PROGRAM PROMOVISANJA PRIMENE POSTOJEĆIH ZAKONA VEZANIH ZA ŽIVOTU SREDINU	*	*	*	
2.	PROGRAM PREZENTOVANJA PRIMENE ARHUNSKE KONVENCIJE I KJOTO PROTOKOLA		*	*	
3.	PROGRAM PREZENTOVANJA PRIMENE ZAKONA EVROPSKE UNIJE O ŽIVOTNOJ SREDINI	*	*		
4.	PROGRAM MONITORINGA PRIMENE ZAKONA O SISTEMU ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE	*	*	*	*
5.	PROGRAM PODIZANJA SVESTI O NEOPHODNOSTI POOŠTRAVANJA KAZNI ZA EKOLOŠKE PREKRŠAJE		*		*
6.	PROGRAM RAZVOJA EKOLOŠKE SVESTI KOD DECE	*	*	*	*
7.	PROGRAM RAZVOJA EKOLOŠKE SVESTI KOD MLADIH	*	*	*	*
8.	PROGRAM RAZVOJA I USAVRŠAVANJA EKO-STRUČNJAKA	*	*	*	*
9.	PROGRAM UVOĐENJA, RAZVOJA I UNAPREĐENJA SISTEMA OBRAZOVANJA MLADIH U OBLASTI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE I ODRŽIVOG RAZVOJA	*	*	*	*
10.	PROGRAM KAMPANJE ZA ZASTITU I UNAPREĐENJE ŽIVOTNE SREDINE	*	*	*	*
11.	PROGRAM RAZVOJA MEĐUNARODNE SARADNJE KOD MLADIH U OBLASTI ZAŠTITE I UNAPREĐENJA ŽIVOTNE SREDINE	*	*	*	*
12.	PROGRAM UNAPREĐENJA I ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE AKTIVNOSTIMA MLADIH NA LOKALNOM NIVOU	*	*	*	*
13.	PROGRAM PROMOVISANJA NEOPHODNOSTI ODRŽIVOG KORIŠĆENJA ENERGIJE	*	*	*	*
14.	PROGRAM PROMOVISANJA UPOTREBE ALTERNATIVNIH IZVORA ENERGIJE			*	*
15.	PROGRAM PROMOVISANJA OČUVANJA PRIRODE I ŽIVOTNE SREDINE	*	*	*	*
16.	PROGRAM ZAŠTITE PRIRODE (ŠUMA, VODA, VAZDUHA, ZEMLJIŠTA, BIODIVERZITETA ,...)	*	*	*	*
17.	PROGRAM PROMOCIJE ZNAČAJA OČUVANJA I UNAPREĐENJA NACIONALNIH PARKOVA I REZERVATA PRIRODE	*	*	*	*
18.	PROGRAM REVITALIZACIJE NACIONALNIH PARKOVA I REZERVATA PRIRODE	*	*	*	*
19.	PROGRAM MONITORINGA NACIONALNIH PARKOVA I REZERVATA PRIRODE	*	*	*	*
20.	PROGRAM PROMOVISANJA FORMIRANJA NADLEŽNIH ORGANA LOKALNE SAMOUPRAVE ZADUŽENIH ZA BRIGU O ŽIVOTNOJ SREDINI I ODRŽIVOM RAZVOJU	*	*		
21.	PROGRAM PROMOVISANJA METODA ZA OČUVANJE, ZAŠTITU I OBNOVU ŽIVOTNE SREDINE	*	*	*	

22.	PROGRAM RAZVOJA SARADNJE SA NADLEŽNIM ORGANIMA LOKALNE SAMOUPRAVE ZA BRIGU O ŽIVOTNOJ SREDINI I ODRŽIVOM RAZVOJU		*	*	*
23.	PROGRAM PRAĆENJA RADA I IZVEŠTAVANJA JAVNOSTI, O AKTIVNOSTIMA NADLEŽNOG ORGANA LOKALNE SAMOUPRAVE ZADUŽENOG ZA BRIGU O ŽIVOTNOJ SREDINI I ODRŽIVOM RAZVOJU			*	*
24.	PROGRAM PROMOVISANJA I IZRADE EKOLOKOG AKCIONOG PLANA VOJVODINE			*	*
25.	PROGRAM PROMOVISANJA I IZRADE AGENDE 21 ZA VOJVODINU				*
26.	PROGRAM POMOĆI EKOLOŠKIM NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA ZA RAZVOJ KAPACITETA	*	*	*	
27.	PROGRAM UMREŽAVANJA EKOLOŠKIH NEVLADINIH ORGANIZACIJA I POSPEŠIVANJE MEĐUSOBNE SRARADNJE	*	*	*	
28.	PROGRAM POMOĆI EKOLOŠKIM NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA ZA AKTIVNO UKLJUČIVANJE MALDIH U SVOJE PROGRAME I PROGRAME OMLADINSKE POLITIKE	*	*	*	*

8. SOCIJALNA POLITIKA PREMA MLADIMA

Presek trenutnog stanja i analiza problema:

Socijalna politika je predanost i briga za društvo i društvene interakcije. Ona definiše ciljeve i načine za adekvatno funkcionisanje društva. Teži usmeravanju mladih ka samostalnom i odgovornom pronalaženju rešenja koja će doprineti njihovom potpunom ostvarenju u društvu.

Na žalost, predanost i briga za mlade od strane našeg društva nije odgovarajuća, te samim tim ne postoji adekvatno prepoznavanje, reagovanje i prateći savetodavni rad na okolnosti i potencijalne probleme u kojima se nalaze mladi.

Posmatrajući socijalnu politiku kao oblast, očigledno je koliko je ona široka i koliko aspekata ljudskog delovanja obuhvata. Budući da se ostale radne grupe bave nekim pitanjima iz spektra ove oblasti, akcenat rada grupe Socijalne politike prema mladima je na diskriminisanim, te samim tim i marginalizovanim grupama mladih.

Sagledali smo probleme mladih u društvu i kategorizovali ih po načinima diskriminacije koja je nad njim izvršena:

8.1. OBRAZOVNA

U našem društvu, obrazovanje igra veliku ulogu u ocenjivanju vrednosti čoveka kao pojedinca i aktivne individue. Ekstremno ponašanje, bilo u pozitivnom ili negativnom smislu, najčešće se osuđuje. Bilo da je mlad čovek uložio u sebe i svoj razvoj dosta truda, ili se potpuno predao ustaljenim tokovima formalnog obrazovanja, ali ni u njih ne ulažući dovoljno energije ka realizaciji ciljeva, gotovo je sigurno da će biti stigmatizovan od strane društva na jednak način.

8.1.1. Neobrazovani, funkcionalno nepismeni mladi

Ovom kategorijom su obuhvaćeni mladi koji nemaju završenu osnovnu ili srednju školu. Takođe, ovoj grupi pripadaju i funkcionalno nepismeni mladi, tj. oni koji se otežano snalaze u primeni znanja stečenog tokom formalnog obrazovanja. Rigidnost školskog sistema i načina edukacije učenika, dovodi do minimalne upotrebljivosti, odnosno primene znanja dobijenog u školskoj klupi. Iz određenog ugla gledano, funkcionalna pismenost je provera kvaliteta predavačkog rada, i treba insistirati na njenoj analizi kao korisnoj evulacionoj povratnoj informaciji.

Nepismenost može dovesti do sledećih posledica: otežano zapošljavanje i izražena ekonomska nestabilnost, nepoznavanje svojih prava, agresivnost, psihološka nestabilnost i frustriranost.

8.1.2. Talentovani mladi

Mladi ljudi, sportisti, likovno, muzički obdareni i slično tome, takođe su diskriminisana grupa u društvu. Njihova integracija u okruženje je otežana zbog talenata koje poseduju i aktivno rade na njima, da im se ponekad čini da je lakše odustati od napretka u ovoj oblasti samo radi prihvaćenosti koja je svima, nesumnjivo potrebna. Gubitak koji proizilazi iz ovakvog ponašanja društva je neoprostiv, i evidentno je da se na njemu mora raditi. Nedovoljna količina stimulacije od strane obrazovnog sistema i društva u celini gledano, talentovani učenici i mladi ljudi ne razvijaju svoje potencijale. Moguće implikacije toga su nedovoljan broj vrhunskih stručnjaka, odlazak mladih talenata u inostranstvo itd.

8.1.3. Delikventi

Umesto da se radi na prevaspitavanju i težnji ka boljoj integraciji delikvenata, naše društvo pokazuje tendenciju ka osudi ponašanja ovih mladih ljudi, čak i kada je ono etički i moralno ispravno.

8.2. ZDRAVSTVENA

Arhitektonske prepreke, tj. fizički pristupi javnim ustanovama, uslovi zapošljavanja, samo su neki od problema sa kojima se sreću mladi zdravstveno diskriminisani. Još uvek naše društvo nema blagonaklon pogled i neophodnu predusretljivost prema mladima sa zdravstvenim problemima. Jasna izolovanost iz društva je jedina opcija koja im se nudi. Malobrojne organizacije koje rade i bave se ovom tematikom, treba osnažiti i pomoći im u boljoj međusobnoj saradnji, da bi se izbeglo isključivanje jedne bitne grupe mladih ljudi.

8.2.1. Mladi sa bolestima zavisnosti

Ovom kategorijom su obuhvaćeni mladi koji konzumiraju, duvan, alkohol i različite psihoaktivne supstance. Ponašanje mladih ljudi iz ove skupine, naše društvo je prepoznalo kao problem, i na njemu se u poslednje vreme intenzivnije radi.

8.2.2. Mladi sa neizlečivim nezaraznim bolestima

Bolesti kao što su rak, leukemija i sl, kulturološki su visoko ocenjene kao faktori koji nepobitno negativno utiču na dalji razvoj individue, kako u fiziološkom, tako i u emotivnom, mentalnom i intelektualnom smislu. Svakako da se ne poriče potencijalno smanjena radna sposobnost osobe koja je obolela, ali to nužno ne znači da je potpuno nesposobna i da ne može doprineti ni jednom poslu koji obavlja.

8.2.3. Mladi sa zaraznim bolestima

Mlad čovek, oboleo od AIDS-a, neosporno je izričito i jasno odbačen u stranu. Smisao njegovog života naše društvo ne vidi, te i neposredno implicira na nesvrhovitost njegovog postojanja. Mogućnosti koje se pružaju oboleloj osobi za nastavak života u

postojećoj sredini, su minimalne, a gubitak prijatelja i poznanika je gotovo neizbežan. Jedan od uzroka ovakvog ponašanja društva leži i u nedovoljnoj informisanosti o načinima prenošenja bolesti, mada se primećuje napredak u stavovima vezanim za ovu tematiku, nakon aktivnosti i rada nekih organizacija. Ipak, to se ne čini dovoljnim, te je rad u ovoj oblasti neophodan.

AIDS je samo jedna od bolesti koja donosi problema obolelim mladima u društvenoj interakciji, ali se čini najuočljivijom, te se njoj treba dati i veća važnost.

8.2.4. Rekoalescenti

Period izlečenja je najbolji za osobu koja ga proživljava. Ipak, čini se da oči zdrave osobe ne gledaju kroz tu prizmu. Poteškoće koje se javljaju u komunikaciji i suživotu sa ovim osobama i nisu tako male kao što se na prvi pogled čini. Mada, društvo po ovom pitanju nije bilo potpuno bez vida i sluha, te postoje određene olakšice koje se nude, kao što je mogućnost korišćenja studentskog smeštaja po povoljnim cenama. Ovo je početak i osnova na kojoj se može raditi ka unapređenju uslova za život u društvu rekoalescentima.

8.2.5. Mladi sa posebnim potrebama

U poslednje vreme se mogla primetiti veća aktivnost organizacija koje se bave ovom tematikom. Javne akcije različitog tipa od strane mladih, su učestalije i u njima sada uzima učešće veći broj ljudi. Iako se primećuje da je prema ovim mladim ljudima tolerancija nešto veća u odnosu na protekle godine, ipak ne zadovoljava i ne ispunjava sve uslove da bi se oni osećali kao ravnopravni učesnici društva. Svakoj mladoj osobi sa invaliditetom je teško kada je okoline ignoriše ili odbacuje. Često puta zajednica nesvesno ili iz neznanja ne podržava potrebe hendikepiranih. To neminovno dovodi do zatvaranja između četiri zida, odnosno samoizolacije.

Radno angažovanje i zapošljavanje osoba sa invaliditetom višestruko se povoljno odražava u ekonomskom i psihosocijalnom pogledu, pre svega na samu osobu sa invaliditetom, njenu porodicu, i društvo u užem i širem smislu. Rad omogućava osobi prisustvo na radnom mestu, gde se formiraju društveni odnosi, razvija socijalna sposobnost, a socijalna uloga utvrđuje, povećava ili gubi.

8.3. SREDINSKA

Gledano iz određenog ugla, ovaj tip diskriminacije je najučestaliji, ali opet i najnevidljiviji za ljudsko oko. Naročito u svakodnevnom govoru, ako se malo bolje obrati pažnja, može se primetiti koliko je ona rasprostranjena i koliko je uzela maha. Opaske koje može dati neko ko je osetljivijeg sluha za ova pitanja, najčešće okolina doživljava kao neprimerena ili ih sa iznenađenjem konstatuje.

8.3.1. Mladi iz manjih sredina

Oduvek je postojala kategorizacija ljudi na one iz malih sredina i one iz velikih gradova. Postoje i ružna imena koja se koriste u slengu a koja to potvrđuju. Svakako da postoje određene razlike između ove dve grupacije mladih, samim tim što su odrastali u različitom okruženju, ali ih to ne čini manje ili više vrednim. Ovakvo razmišljanje je potrebno osvestiti u društvu i insistirati na njemu.

8.3.2. Mladi koji pripadaju određenom društvenom sloju

Protekli period u našem društvu, doveo je do podele ljudi u dve ekstremne grupe: bogati i siromašni. Mali broj njih se kretao i kreće i dalje u "zlatnoj" sredini. Novac je postao imperativ moći, i nešto čemu se teži ne obazirući se na posledice. Ljudska vrednost se i danas često meri bankovnim računom.

Takođe, evidentna je i diskriminacija u odnosu na starosedeoce i pridošlice. Osećaj ugroženosti i potencijalne pretnje integritetu, koji imaju ljudi koji već godinama ili

decenijama žive na određenoj teritoriji, ipak neopravdava nadmeni stav i ekstremno veličanje tradicije življenja koje je prisutno kod njih.

8.3.3. Mladi koji pripadaju određenoj etničkoj zajednici

Poznato je da je Vojvodina multietnička i multikulturalna sredina, pa se i često navodi kao primer dobrog suživota više etničkih zajednica. Na prvi pogled, to je zaista tako. Međutim, iskustva pokazuju drugačije. Mešani brakovi i nisu tako učestali, različite etničke skupine se drže zatvoreno, što pojačava već postojeći jaz između ovih grupacija.

8.3.4. Mladi koji pripadaju određenoj verskoj zajednici

U poslednje vreme je pokazano veće razumevanje prema različitim verskim zajednicama. Mada, strah od sekta koji preovladava ovom teritorijom, nužno utiče i na stav prema pripadnicima različitih verskih zajednica, pogotvo ukoliko su one sa malim brojem članova i ne tako poznate, ili neubičajenijeg ponašanja ili oblačenja.

8.3.5. Mladi sa neuobičajenom pojavom i ponašanjem

U ovu grupu spadaju mladi koji se svojim izgledom ili ponašanjem izdvajaju od svoje okoline. Stigmatizovanje koje im nužno sleduje, najčešće nije nimalo prijatno, što za sebe ima negativne posledice.

8.3.6. Rodna diskriminacija

Kada se govori o rodnoj diskriminaciji, obično se misli na diskriminisanost žena u našem društvu. Iako je ona relativno užestaliya, pogotovo u poslovnom svetu, ni muškarci nisu pošteđeni. Ipak sa tim problemom je teže raditi, jer ni sami muškarci to otvoreno ne žele da priznaju, jer to nije društveno odobreno – muškarac je uvek jak i nosilac promena i svega što se dešava od krucijalnog značaja.

8.3.7. Mladi roditelji

Već i sam čin rođenja deteta nužno za sobom povlači ubrzano odrastanje i preuzimanje na sebe velikih i ne tako bezazlenih odgovornosti.

8.3.8. Delikventi

Kako obrazovno, tako su i sredinski, delikventi diskriminirani. Njihov loš status u društvu se opravdava delima koja su učinili, ne razmatrajući opciju da su oni već kažnjeni za svoje postupke i da treba raditi na njihovoj ponovnoj integraciji u društvo.

Kod svake kategorije su krucijalni problemi obezbeđivanje sredstava za život, obrazovanje i zapošljavanje. To sa sobom nosi posledice osećanja frustriranosti i psihološki pritisak koji može dovesti do zloupotrebe opojnih sredstava, konzumiranju alkohola, izražene agresivnosti, kako u porodici tako i izvan nje, a to sve ka lošem kvalitetu života. Samo društvo u celini nije podsticajno za mlade. Mladi se tretiraju kao neiskusni, te često njihovi predlozi, inovacije, znanja i veštine nisu podržani od strane društva. Informisanje i edukacija mladih o načinima diskriminacije, kako se izboriti za svoja prava i ravnopravnu ulogu u društvu je polazna tačka za poboljšanje položaja mladih u društvu.

Mere za rešavanje definisanih problema (akcioni plan do 2008. godine):

Verske zajednice

- kampanja osvešćivanja i razbijanja verskih predrasuda - svake godine 2005-2008.
- okupljanje predstavnika svih verskih zajednica jednom godišnje radi boljeg upoznavanja i razvijanja tolerancije jednih prema drugima 2005-2008.
- 2005. edukacija profesora o verskim predrasudama

Etničke zajednice

- kampanja osvešćivanja u vezi sa postojanjem etničkih predrasuda - svake godine 2005-2008.
- januar-jun 2005. edukacija studenata kao trenera za osvešćivanje u vezi sa postojanjem predrasuda za srednjoškolce i studente
- jul-decembar 2005. oni kao treneri drže predavanja srednjoškolcima i studentima
- 2006. edukacija srednjoškolaca kao trenera
- 2006. organizovanje trening grupe koja ce se nastavljati iz godine u godinu
- 2006. studenti drže predavanja srednjoškolcima i studentima
- 2007. edukacija nove generacije trenera studenata i nastavak održavanja predavanja
- 2008. edukacija nove generacije trenera srednjoškolaca i nastavak održavanja predavanja

Mladi sa posebnim potrebama

- 2005-2008. edukacija srednjoškolaca o hendikepiranosti i razbijanje predrasuda
- 2006.-2008. edukacija za personalnu asistenciju - jednom godišnje
- 2006. stvaranje centra za personalnu asistenciju koji bi funkcionisao svake godine i obnavljao svoje članstvo
- 2005. i 2008. edukacija srednjoškolskih profesora o hendikepiranosti
- 2005. kampanja za uklanjanje arhitektonskih barijera; saobraćajna signalizacija i sl.

Planiranje porodice

- 2005. i 2008. edukacija srednjoškolaca i studenata o planiranju porodice i zakonskim normama te tematike

Nasilje

- svake godine 2005-2008. edukacija o nasilju, nenasilnoj komunikaciji i pravnoj pozadini ove oblasti

RADNI PLAN I FINANSIRANJE AKCIONOG PLANA POLITIKE ZA MLADE U VOJVODINI

U nastojanju da se postignu ciljevi Akcionog plana politike za mlade u Vojvodini Autonomna Pokrajina Vojvodina bi njegovim usvajanjem obvezala Pokrajinske sekretarijate da u četvorogodišnjem periodu (2005. – 2008.), sprovedu mere prema operativnim planovima.

Predložene mere ili aktivnosti bi imale jasno naznačene nosioce (Pokrajinske sekretarijate) koji će biti uključeni u razradu i implementaciju zajedno sa organizacijama koje putem Konkursa najbolje odgovore projektima na postavljene uslove.

Glavni koordinator bi bio Sekretarijat za sport i omladinu kao telo državne uprave koje treba koordinirati rad svih nosioca pojedinih mera ili aktivnosti.

Sredstva za implementaciju Akcionog plana politike za mlade u Vojvodini, bi se putem Konkursa, na godišnjem nivou, rasporedila onim organizacijama koje najbolje odgovore projektima na postavljene uslove na osnovu predloženih mera i aktivnosti Akcionog plana politike za mlade u Vojvodini iz navedenih oblasti:

1. OBRAZOVANJE MLADIH
2. ZAPOŠLJAVANJE MLADIH
3. ZDRAVLJE MLADIH
4. KULTURA I SLOBODNO VREME MLADIH
5. AKTIVNO UKLJUČIVANJE MLADIH U DRUŠTVO, IZGRADNJA CIVILNOG DRUŠTVA, VOLONTERIZAM
6. MOBILNOST I INFORMISANJE MLADIH
7. EKOLOGIJA I ODRŽIVI RAZVOJ
8. SOCIJALNA POLITIKA PREMA MLADIMA

Konkursna komisija bi se sastojala od predstavnika Pokrajinskih sekretarijata iz navedenih oblasti, predstavnika pokrajinskog sekretarijata za upravu i propise, Sekretara za sport i omladinu, njegovog pomoćnika za sektor omladine, kao i koordinatora radnih grupa Akcionog plana politike za mlade u Vojvodini čime bi se obezbedila participacija mladih, koji su učestvovali u izradi dokumenta, u odlučivanju.

Organizacije koje budu aplicirale projektima na Konkursu će morati da zadovolje uslov teritorijalne pokrivenosti cele AP Vojvodine, što će neminovno dovesti do "ukrupljanja snaga", tj, do saradnje i udruživanja više lokalnih i regionalnih organizacija oko jednog projekta.

Autonomna Pokrajina Vojvodina bi, iz sredstava pokrajinskog budžeta, nezavisno od postojećih planova utvrđenih drugim strateškim dokumentima i programima, koji se možda delom preklapaju, osigurala sredstva potrebna za realizaciju Akcionog plana politike za mlade u Vojvodini. Ta sredstva bi bila u budžetu Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu i namenski bi se utrošila putem Konkursa u osam, gore navedenih, oblasti, koje pokriva Akcioni plan politike za mlade u Vojvodini. Dinamika osiguravanja i trošenja sredstava namenjenih izvršavanju, određivala bi se svake godine u postupku donošenja pokrajinskog budžeta.

Autonomna Pokrajina Vojvodina za namenu realizacije Akcionog plana politike za mlade u Vojvodini može osnovati i posebni razvojni fond u koji će uključiti i sredstva pomoći koja je moguće dobiti iz drugih domaćih i stranih izvora.

Za realizaciju pojedinih zadataka, koji će se ostvarivati u saradnji i partnerstvu s jedinicama lokalne samouprave, očekuje se i njihovo učestvovanje u finansiranju programa, skladno mogućnostima i potrebama lokalne zajednice.

EVALUACIJA I MONITORING AKCIONOG PLANA POLITIKE ZA MLADE U VOJVODINI

Nakon usvajanja Akcionog plana politike za mlade u Vojvodini u Skupštini Vojvodine, IV AP Vojvodine bi utvrdilo metode i rokove evaluacije i monitoringa njegovog sprovođenja.

Evaluaciju i monitoring Akcionog plana politike za mlade u Vojvodini sprovodila bi Konkursna komisija uz pomoć stručnih institucija, nevladinih organizacija i lokalne samouprave.

IV Vojvodine, odnosno telo koje ona zaduži za koordinaciju sprovođenja Akcionog plana politike za mlade u Vojvodini, o rezultatima njegovog sprovođenja bi redovno izveštavalo Skupštinu AP Vojvodine i javnost po isteku svake kalendarske godine.

PREPORUKE ORGANIMA LOKALNE SAMOUPRAVE

- Ispitati potrebe mladih na lokalnu
- Pokrenuti inicijativu, koristeći se iskustvima i rezultatima Akcionog plana politike za mlade u Vojvodini, da Organi lokalnih samouprava da u saradnji s organizacijama mladih i za mlade, izrade lokalne Akcione planove za mlade,
- Inicirajti skladno svojim mogućnostima sufinansiraju projekate lokalnih omladinskih inicijativa (nevladine organizacije čija je oblast delovanja: kulturni i medijski programi, organizovanje slobodnog vremena mladih, omogućavanje komunikacije izmedju mladih i predstavnika lokalne samouprave i javnih ustanova, ekologija i održivi razvoj, izgradnja civilnog društva, kampanje, socio – humanitarni rad,...).
- Usvojiti PREDLOG ODLUKE O PROCEDURI SARADNJE OPŠTINA I LOKALNIH UDRUŽENJA GRAĐANA U AP VOJVODINI. Tekst predloga je sastavljen na osnovu zaključaka usvojenih od strane predstavnika lokalnih vlasti i nevladinih

organizacija sa teritorije APV, učesnika Konferencije o standardizaciji odnosa lokalnih vlasti i nevladinih organizacija u AP Vojvodini koju je organizovao Fond za razvoj neprofitnog sektora APV.

- Stvaranje pozitivne atmosfere i okupljanje kreativnih faktora.
- Obezbeđivanje kadrova za neposrednu saradnju sa lokalnim organizacijama mladih.
- U skladu sa mogućnostima obezbeđivanje prostora za rad lokalnih organizacija mladih.
- Da se u planiranju budžeta Lokalne samouprave u razdelu SREDSTVA ZA OSTALE POTREBE (ovaj razdeo se takodje u budžetima naziva i DRUGI RASHODI) predvide određena sredstva za vrstu rashoda DOTACIJE NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA koja nosi ekonomsku klasifikaciju 481. Iznos sredstava koji bi gore navedena vrsta rashoda sadržala bi zavisio od procene same Lokalne samouprave a sredstva bi se prenosila korisnicima na osnovu zaključaka Opštinskog veća, a prema predlogu Komisije imenovane od strane Opštinskog veća. Komisija bi imala zadatak da raspisuje konkurse i vrši izbor najboljih projekata od interesa za lokalnu zajednicu. Prioritete, tj interese lokalne zajednice za određenu godinu, bi Komisija jasno navela u uslovima konkursa.